

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

NYBILDADE ORD I ASTRID LINDGREN'S BÖCKER

Maria Hanzén

C-uppsats i svenska språket

Svenska språket och litteraturen 41-60p

Höstterminen 2005

Handledare: Leif Ruhnström

Examinator: Barbro Lundin

SAMMANFATTNING

Maria Hanzén

NYBILDADE ORD I ASTRID LINDGREN'S BÖCKER

Antal sidor: 29

Syftet med denna uppsats är att lingvistiskt kartlägga, beskriva och analysera nybildningar av ord i några av Astrid Lindgrens barn- och ungdomsböcker. Undersökningen behandlar främst ordklassstillhörighet, ordbildningssätt och några semantiska aspekter hos nybildningarna. Även det karakteristiska med de nya ordbildningarna i respektive bok analyseras samt förhållandet mellan nybildningarna och barns sätt att skapa nya ord.

Frågeställningarna var följande:

- Vilka nybildningar av ord förekommer i Astrid Lindgrens böcker?
- Hur förhåller sig nybildningarna till traditionella sätt att nybilda ord i svenskan?
- Hur kan nybildningarna semantiskt förklaras?
- Vad är karakteristiskt för nybildningarna i de olika böckerna?

För att få svar på frågorna inventerades med hjälp av närläsning ord ur fjorton av Astrid Lindgrens böcker. Orden analyserades sedan systematiskt med hjälp av en mängd olika ordlistor för att så fastställa om de har funnits i svenska språket vid den tid då böckerna skrevs eller ej. De ord som klassades som nybildningar kategoriserades sedan i ordklass och ordbildningssätt och analys av några olika semantiska aspekter gjordes. De semantiska aspekterna avsåg egenskaper hos förleder i sammansättningar, genomskinlighet, polysemi, bildlig betydelse och förekomst av komplikationskomposita. Slutligen gjordes en översikt över det karakteristiska i nybildningarna i varje bok.

Resultatet visar att Astrid Lindgrens sätt att nybilda ord väl överensstämmer med de ordbildningssätt som är vanliga i svenskan samt att den mest frekventa formen av nyord är substantiviska sammansättningar. Förekomsten av ord med flertydig och bildlig innebörd är stor vilket också medför att många av orden är kontextberoende. Karakteristiken i de olika böckerna påvisar att Astrid Lindgren bildar ord genom att hitta på eller vränga ord liknande det sätt som är brukligt för barns sätt att bilda ord.

Sökord: ordbildning, nybildning, nyord, Astrid Lindgren, semantik

---

Postadress	Gatuadress	Telefon	Fax
Högskolan för lärande och kommunikation (HLK) Box 1026 551 11 JÖNKÖPING	Gjuterigatan 5	036-101000	036162585

INNEHÅLL

1 INLEDNING	1
2 BAKGRUND	1
2.1 Ordbildning och nybildning av ord i svenska språket	1
2.1.1 Enkla ord	1
2.1.2 Sammansättning	2
2.1.3 Avledd sammansättning	3
2.1.4 Avledning	4
2.1.5 Elliptisk ordbildning	5
2.1.6 Varför nya ord bildas	6
2.2 Astrid Lindgren om skrivandet	7
2.3 Språkliga företeelser i tidigare forskning om Astrid Lindgren	7
2.3.1 Lingvistik i böckerna om Pippi Långstrump	7
2.3.2 Språklighet i ett antal böcker	8
2.3.3 Språket som kreativt instrument	9
2.3.4 Bildspråk, folklighet, muntlighet och dialekt	10
2.4 Definition av begreppet nybildade ord	11
3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	11
4 METOD	13
4.1 Urval	13
4.2 Metod och genomförande	14
5 RESULTAT OCH ANALYS	16
5.1 Ordklasser	16
5.2 Typer av nybildade ord	17
5.3 Förledernas egenskaper	19
5.4 Omskrivningar av lexikaliserade ord	21
5.5 Karakteristik hos nybildningar i respektive bok	22
6 DISKUSSION	26
7 REFERENSER	28
BILAGOR	30
Bilaga 1 Förteckning över inventerade ord i alfabetisk ordning	
Bilaga 2 Översikt över inventerade ord i resp. 2 bok	

1 Inledning

Astrid Lindgren är troligen Sveriges mest kända och mest älskade barnboksförfattare. Hennes språkliga virtuositet prisas av hennes läsare och hennes sätt att berätta fånglar både barn och vuxna. Ord som ”spunk” och ”pilutta dej” förknippar vi alla med hennes livfulla berättelser och uppfinningsrikedomen vad det gäller att hitta på nya ord och uttryck har i Astrid Lindgrens författarskap varit mycket stort. Hur många ord och uttryck är då nya i hennes böcker? Och på vilket sätt har hon valt att nybilda dessa? Dessa frågor väckte min språkliga nyfikenhet och för att få veta mer om språket hos Astrid Lindgren bestämde jag mig för att undersöka detta närmare. Denna uppsats är alltså resultatet av ett försök att kartlägga och analysera olika nybildningar av ord hos Astrid Lindgren.

2 Bakgrund

2.1 Ordbildning och nybildning av ord i svenska språket

Det svenska språket består av olika typer av ord: enkla, sammansatta och avledda. De vanligaste sätten att nybilda ord i svenskan är genom sammansättning, avledning och förkortning. Även inlån från andra språk bidrar till nya ord i svenskan men kommer inte här att belysas närmare. Nya ord bildas oftast genom att nya enheter skapas av ord eller delar av ord som redan finns i språket. Ord kan även bildas genom att nya ord helt enkelt hittas på. Redogörelsen nedan berör endast det mest grundläggande i ordbildning varför alla möjligheter, skillnader och varianter inom de olika ordbildningssätten inte kan behandlas.

2.1.1 Enkla ord

Enkla (enmorfemiga) ord består av ett rotmorfem och är oftast enstaviga: *man*, men kan också vara två- eller flerstaviga: *mandel*. En del enmorfemiga ord kan uppfattas som sammansättningar p.g.a. deras uttal och betoning trots att de endast består av ett morfem t.ex. *alkohol*, vilket inte är en sammansättning av *alko* och *hål* utan är ett enmorfemigt ord. De s.k. formorden: prepositioner, konjunktioner, artiklar och pronomen brukar vara enkla ord. Det är mycket ovanligt med nybildning av enkla ord.¹

---

¹ Kjell Möijer, *Svensk ordlära* (Solna: Ekelunds Förlag AB, 1998), 72.

2.1.2 Sammansättning

Sammansatta ord är bildade av två eller fler lexikonord² som innehåller minst ett rotmorfeem vardera och som tillsammans fungerar som ett ord t.ex. *barnhem*, *vårsol*, *barnbarn*. Ett sammansatt ord kan även ingå i andra sammansättningar t.ex. *dam-handboll* och även i avledningar: *smygitt-are*. Delarna i en sammansättning brukar delas upp i förled och efterled. Efterleden är sammansättningens huvudord och bestämmer också dess ordklass. Efterleden är också den del som böjs. Förleden har olika betydelsefunktioner exempelvis kan den ange tid, rum eller sätt: *morgonstund*, *stadskärna*, *varmbad* eller vara upphov till eller föremål för en verksamhet: *ungdomsbråk*, *butiksbiträde*. De flesta sammansättningar är tvåledade och kallas så även om de består av fler leder: *julgrans-fot*, *motorvägs-trafikled*. Flerledade sammansättningar av typen *dansk-norsk-svensk* är inte vanliga men förekommer t.ex. i skönlitteratur enligt Liljestränd.³

Sammansättningar kombineras av olika ordklasser och enligt Malmgren är nästan alla kombinationer av ordklasser tänkbara.⁴ De mest frekventa är dock de substantiviska sammansättningarna som kan ha vilken ordklass som helst som förled men där kombinationen substantiv och substantiv är vanligast.⁵ I de norra delarna av landet förekommer det att man bildar sammansättningar istället för att använda adjektivattribut och substantiv t.ex. blir 'det vackra vädret' *vackervädret*.⁶ Verbsammansättningar som har en preposition eller ett adverb som förled kallas partikelverb och partikeln kan antingen bilda en lös eller fast sammansättning eller både och t.ex. *utskriva – skriva ut*.⁷

Sammansättningar kan ha olika semantiska, dvs. betydelsemässiga, egenskaper där förledens och efterledens förhållande spelar roll. När förleden är en underordnad bestämning till efterleden kallas sammansättningen determinativ dvs. förledens betydelse syftar framåt på efterleden t.ex. som i *äldreomsorg* - omsorg för äldre. Det finns också kopulativa sammansättningar där för- och efterled är jämställda t.ex. *svartvit* som betyder "svart och vit".⁸ Ytterligare en egenskap är att många ord har en metaforisk, bildlig betydelse och kan därför vara svåra att tolka. En annan semantisk aspekt är hur lätt det är att förstå en sammansättnings be-

---

² Lexikonord=den oböjda grundformen av ett ord som förekommer i ordböcker och lexikon

³ Birger Liljestränd, *Så bildas orden. Handbok i ordbildning* (Lund: Studentlitteratur, 1993), 40.

⁴ Sven-Göran Malmgren, *Svensk lexikologi* (Lund: Studentlitteratur, 1994),34.

⁵ Liljestränd, 39. Malmgren, 34.

⁶ Liljestränd, 32-33.

⁷ Ibid., 51.

tydelse. Lättbegripliga sammansättningar kallas genomskinliga då det sammansatta ordet är lätt att härleda ur de båda rotmorfemens betydelse t.ex. att *damhandske* är en handske för damer. De sammansättningar och avledningar som inte är lättförståeliga kallas ogenomskinliga.⁹ Betydelsen hos dessa ord kan vara mångtydig och för att förstå dem behöver deras betydelse finnas lagrad i vårt medvetande. Ett exempel kan vara ordet *kallsup* som ju inte är en kyld alkoholhaltig dryck utan vatten man ofrivilligt sätter i halsen då man badar. För dem som har svenska som modersmål är det inget problem att förstå ogenomskinliga ord.

Enligt Malmgren förekommer många genomskinliga sammansättningar och avledningar i språket någon enstaka gång och bara hos en språkbrukare.¹⁰ Det finns alltså nya ord som endast bildas för stunden utan att senare användas eller befastas i språket. Med andra ord är det mycket lätt att bilda nya ord. Denna lätthet att bilda nya sammansättningar är utmärkande för svenskan och även för de andra nordiska språken samt tyskan. Det innebär att vi kan bilda många tillfälliga ord till exempel då vi behöver uttrycka oss mer koncentrerat. Trots att många sammansättningar inte är självklara kan vi som språkbrukare oftast förstå nya sammansättningar. Detta beror enligt Malmgren på att vi som språkbrukare har den kunskap som krävs för att uppfatta sammansättningarna som uppenbara och det är inte ofta vi missförstår en sammansättning som är ny för oss.¹¹ Malmgren menar också att ”det inte finns någon gräns för svenskans möjligheter att bilda nya sammansättningar” eftersom mängden morfem i svenskan uppgår till mellan 5000-10000.¹²

2.1.3 Avledd sammansättning

En avledd sammansättning är en gränsform mellan sammansättning och avledning. Den har ett rotmorfem som förled och en avledning som efterled t.ex. i *tre-bent*, *sju-åring*, *blå-ögd*. Efterleden kan inte användas självständigt utan är beroende av den determinativa förleden. Detta tydliggörs enklast genom att titta enbart på efterleden. Ingen kan vara *bent, *åring eller *ögd. Grunden för en avledd sammansättning är en sats eller en fras ’som har x’ t.ex. svart-hårig ’som har svart hår’.¹³

---

⁸ Malmgren, 36.

⁹ Liljestränd, 45.

¹⁰ Malmgren, 24.

¹¹ Ibid., 35.

¹² Ibid., 32.

¹³ Liljestränd, 47.

2.1.4 Avledning

Avledda ord bildas genom att ett avledningsmorfem fogas till ett grundord som kan vara ett enkelt, sammansatt eller avlett ord. Avledningsmorfemet kan antingen vara prefix eller suffix. Avledningsmorfem kan själva inte bilda ord däremot kan de genom att fogas till ett grundord (en bas) ge det en ny betydelse. I svenskan finns ett par hundra avledningsmorfem. Vissa av dem är produktiva, dvs. de är användbara då nya ord bildas, medan andra är improduktiva. Prefix fungerar som förled i avledningar. De påverkar inte avledningens ordklass och har därför mindre betydelse än suffixen vid ordbildning i svenskan. Prefixavledda verb är många gånger inlån från andra språk och nybildningar av verb, då det förekommer, sker efter inlånat mönster. Mellan grundverbets och det avledda verbets betydelse är det vanligtvis ingen större skillnad: jmf *ordna- anordna*. Prefixavledda adjektiv har främst nekande prefix: *o-lycklig, in-human*, medan substantiv har prefix som t.ex. anger negation, nedvärdering, förstärkning eller förminskning. De två senare är mycket produktiva då det gäller nybildade talspråkliga former som slang och jargonger t.ex. *ur-kul, jätte-häftig*.¹⁴

Suffixen står sist i en suffixavledning och avgör avledningens ordklass. Suffixen är olika för de olika ordklasserna och det finns en stor mängd suffix i svenskan: substantiviska, adjektiviska och verbala suffix samt suffix som bildar adverb. Man kan bilda ord genom att kombinera bas och suffix från olika ordklasser och en avsikt med suffixavledning är att bilda övergångar mellan ordklasser.¹⁵ De tre viktigaste typerna av suffixavledda substantiv är de som betecknar aktör, aktion och egenskap. De bildas med bas av substantiv, adjektiv och verb. De substantiv som betecknar aktör bildas främst av verb: *läk-are, författar-inna, revis-or*, men också av substantiv eller adjektiv: *moped-ist, sjuk-ling, känd-is*. Aktion betecknas genom att addera följande exempel på suffix till t.ex. verb: *tävling, deltag-ande, konserver-ing*. Substantiv som betecknar egenskap eller tillstånd är avledda adjektiv eller substantiv: *vänlig-het, human-itet, diplomat-i*. Ytterligare betydelser hos suffixavledda substantiv kan vara betecknande för lära eller inriktning, *social-ism, real-ism*, eller bilda konkreta substantiv som *bag-age, gar-age*.¹⁶ Suffixavledda adjektiv delas in efter rotmorfemets ordklass varav de viktigaste grupperna är substantiviska adjektiv och verbaladjektiv. Dessa två grupper kan ytterligare delas in i två undergrupper. De substantiviska adjektiven är dels klassificerande: *fys-isk,*

---

¹⁴ Tor G. Hultman, *Svenska Akademiens språklära* (Stockholm: Svenska Akademien, 2003), 54-55.

¹⁵ Malmgren, 47.

¹⁶ Hultman, 54-56. Malmgren, 68. Möijer, 61-68.

kung-lig, verb-al, konkurs-mässig, dels karakteriserande: *fyrkant-ig, ovän-lig, van-artad, var-aktig*. De aktiva verbaladjektiven bildas främst av suffixen *-aktig, -sam, -ig* och *-(a)tiv* t.ex. *slös-aktig, spar-sam, tjur-ig, manipul-ativ*. Passiva verbaladjektiv bildas av tre suffix: *tvätt-bar, toler-abel, ät-lig*.¹⁷ Det används endast ett fåtal suffix som bildar verb av substantiv och adjektiv. Suffixen betecknar handling eller tillstånd. Det mest produktiva är det nordiska suffixet *-a* som bildar nya verb av de flesta ordklasser och är även vanligt då verb bildas av ord med anglikansk bas t.ex. *show-a, chatt-a, mejl-a*. De inlånade suffixen *-era* och *-isera* är också starkt produktiva i modernt språk: *fokus-era, iron-isera*. Suffixet *-na* bildar s.k. inköativa verb t.ex. *vit-na* 'bli vit'.

En annan typ av avledning är retrogradering, tillbakabildning. Denna typ av ordbildning innebär att man till motsats från en avledning, där avledningsmorfem läggs till ett grundord, tar bort avledningsmorfem och på så sätt bildar nya ord vanligtvis nya verb t.ex. vindsurfa av vindsurfing. Detta är vanligt i bl.a. tidnings- och rubrikspråk där man av utrymmesskäl är i behov av komprimering.¹⁸

2.1.5 Elliptisk ordbildning

Begreppet elliptisk kommer av ordet ellips som betyder ”förkortning (av ord eller sats) så att ord- eller satsliknande rest uppstår”.¹⁹ Förkortning är ett mycket produktivt sätt att nybilda ord i modern svenska eftersom korta ord är mer funktionella än längre ord. Det finns fler olika sätt att förkorta ord och terminologin skiljer sig åt något i den litteratur jag anlitat. För enkelhetens skull delar jag här in begreppet förkortning i följande tre grupper:

- **Kortavledning** är substantiv som utgörs av verbstammar t.ex. *miss, köp* av *missa, köpa*.
- **Kortord** är avkortningar av längre ord. De kan uppträda som självständiga: *foto*(grafi), som sammansättningar av två kortord: *elbil* (elektrisk automobil) eller som förled i sammansättning: *ekobrott*. De kan vara slangbetonade bildade med suffixet *-is* t.ex. *dagis* eller som teleskopord där mellanledet strukits t.ex. *moped* av *mo(torveloci)ped*. Ibland begynnelsebokstaven och sista ledet i ett ord t.ex. *a-kassa*.
- **Initialord** bildas av initialerna i namn på t.ex. företag. De kan läsas ut som ord: *ASEA* (Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolaget) eller bokstäver: *SJ* (Statens Järnvägar).

---

¹⁷ Olof Thorell, *Svensk ordbildningslära* (Stockholm: Esselte Studium AB, 1981), 121-139.

¹⁸ Liljestränd, 50-51.

¹⁹ *Stora svenska ordboken* (Stockholm: Norstedts Förlag AB, 1986), 259.

2.1.6 Varför nya ord bildas

Nybildningar av ord sker då utvecklingen och förändringar i samhället kräver det. Många nya ord bildas som modeord eller slang. Andra produktiva områden för nybildningar är främst i fackspråken och inom skönlitteraturen. Inom skönlitteraturen finns en frihet att skapa nya fantasifulle och stilistiskt effektfulla ord och fraser. Språket i skönlitteraturen, både inom prosa och lyrik, är inte bundet till att vara informativt och författare har därför stora möjligheter till nyskapande. Ofta är nybildningar bildrika och personliga, de blir sällan lexikaliserade utan blir s.k. engångsord, bundna till sitt sammanhang. Hur många ord som nybildas inom den svenska litteraturen är enligt Liljestrand²⁰ oklart. Mängden nybildningar ter sig olika i olika författarskap, genrer och epoker. Vanliga sätt att nybilda ord i skönlitteraturen är genom att bilda avledningar men framförallt nominala sammansättningar, som ofta ersätter hela fraser.

Förutom skönlitterära författare är små barn den största gruppen nybildare. När barn utvecklar sitt språk lär det sig genom att t.ex. härma vuxna eller genom att uppfinna nya ord när de behöver uttrycka sig. Enligt Lindström bildar de nya ord för att beskriva, förklara eller helt enkelt för att bli förstådda.²¹ Barn tar sällan hänsyn till om orden de hittar på finns i ordböcker eller om det så att säga är rätt eller fel. Den språkliga kreativiteten hos barn är stor. Spontan ordbildning sker ofta i leken och i vardagliga situationer. De nya orden är enligt Lindström ofta både fyndiga och fantasirikt bildade. Det kan vara logiskt hopsatta sammansättningar: *lamppigg* – inte riktigt vaken för att kunna tända lampan, *köttskal* – kycklingskinn,²² eller fyndiga avledningar: *bussklivpåare* – person som kliver på bussen, *gunghästa* – rida på gunghäst.²³ Mycket av barns påhittade ord består av nonsensord och fantasiord. Denna kreativa uppfinningsrikedom när det gäller nyordsbildning brukar avta i tonåren då barnen lär sig ”hur det bör heta”.²⁴

---

²⁰ Liljestrand, 93-99.

²¹ Fredrik Lindström, *Världens dåligaste språk* (Stockholm: Bonniers, 2000), 129.

²² Ibid., 129.

²³ Liljestrand, 99

²⁴ Ibid., 99.

2.2 Astrid Lindgren om skrivandet

Astrid Lindgren (1907-2002) har författat ett 40-tal böcker som givits ut i olika former och på många olika språk och de flesta av dem har även filmatiserats. Astrid Lindgren skriver om barn för barn och det är de som genom hela hennes författarskap står i centrum. Med inspiration från sin egen barndom, dess berättelser och händelser har hon skapat nya världar som hon med hjälp av barnens ögon låter oss se. Om sina idéer till berättelserna säger Astrid att det inte är ”påhitt alls utan bara omdiktningar av egna upplevelser i en fjärran barndom.”²⁵ I Astrid Lindgrens fiktion är språket och leken det centrala. ”Barnet står för leken, friheten, lättheten, skapandet” men även för maktlöshet och utsatthet, menar Vivi Edström och enligt henne finns berättelsernas centrum i ”barnets tal och tankar”.²⁶ Astrid Lindgren förklarar själv att det inte är vuxna hon vill skriva för utan läsare som har förmågan att skapa mirakel och det är endast barn som när de läser skapar mirakel. Under 2.3.3 behandlas hur Astrid Lindgren förhåller sig till språket och till barns språk genom det Vivi Edström beskriver. Själv säger Astrid Lindgren följande om att skriva för barn:

Man ska tänka på att det är för barn man skriver och att de har begränsade erfarenheter. Man behöver inte vara så rädd för svåra ord, men det måste vara en svenska som barn förstår. En diktare kan tala med barn om allting på ett enkelt vis.²⁷

2.3 Språkliga företeelser i tidigare forskning om Astrid Lindgren

Den tidigare forskning om Astrid Lindgren och hennes författarskap som jag tagit del av behandlar ofta tematiken i hennes böcker och böckerna om Pippi Långstrump, Emil i Lönneberga, bröderna Lejonhjärta, Ronja Rövardotter och Mio är de som oftast är omskrivna och analyserade. Språkliga företeelser i tidigare forskning behandlar bildspråk, symbolik och berättarteknik samt det folkliga, muntliga och dialektala, dock mycket sällan ordbildning. Jag ger fortsättningsvis några exempel ur litteratur om Astrid Lindgrens författarskap och det språkliga i det.

2.3.1 Lingvistik i böckerna om Pippi Långstrump

I artikeln *Pippi Långstrump som lingvist*²⁸ beskriver Christina Heldner de semantiska och pragmatiska företeelserna i Pippi Långstrumps språk. Heldner menar att Pippi, eller indirekt

---

²⁵ Astrid Lindgren, *Mina påhitt* (Stockholm: Rabén & Sjögren, 1971), 11.

²⁶ Vivi Edström, *Astrid Lindgren - Vildtoring och lägereld* (Stockholm: Rabén & Sjögren, 1992), 20-21.

Astrid Lindgren, tar sig språkliga friheter och bryter mot olika språkliga regler. Pippis regelbrott riktar sig dock aldrig mot fonologiska, morfologiska eller syntaktiska sammanhang, enligt Heldner, där är hon alltid korrekt. Detta ifrågasätter dock Vivi Edström som menar att ord som spunk och surkus är brott mot morfologiska och fonologiska regler.²⁹ Heldner fortsätter sin redogörelse med att Pippi däremot bryter mot olika semantiska och pragmatiska språkregler. Syftet med regelbrytningen är bl.a. att roa och att retas. Genom att Pippi bryter mot dessa regler görs ”läsaren medveten om reglernas existens” och enligt Heldner är läsning av Pippi ”ett utmärkt sätt att träna upp sin lingvistiska medvetenhet”.³⁰

Vilka språkregler bryter då Pippi mot? Heldner ger en mängd exempel på situationer i språket som räknas till regelbrotten och som också läsaren tydligt uppfattar men kanske inte alltid grammatiskt kan förklara. För en fullständig redogörelse och god förklaring med exempel av de språkliga regelbrott böckerna innehåller hänvisas till Heldners artikel. Här väljer jag endast att ge ett par exempel. För det första bryter Pippi mot s.k. polaritetskänsliga uttryck d.v.s. uttryck som måste ingå i en sats med s.k. jakande polaritet eftersom de i samband med en negation ter sig märkliga: ”Det är ingen ordning på allting och man hittar inte vartenda dugg”³¹ För det andra förekommer brott mot det Heldner kallar selektionsregler. Med det menar hon att vissa ord egentligen måste kombineras med rätt typ ord för att få rätt semantiska betydelse. Pippi kombinerar ord som egentligen inte är förenliga t.ex. lärdom och skvalpa: ”Och då fick jag i mig så mycket lärdom, så det ligger och skvalpar inne i skallen än.”³²

2.3.2 Språklighet i ett antal böcker

I *Astrid Lindgren - Vildtoring och lägereld*³³ studerar litteraturprofessor Vivi Edström främst tematik i Astrid Lindgrens böcker och hon förklarar i förordet att hon ”söker efter känslan och avsikten i verket.”³⁴ Det språkliga i böckerna behandlas så till vida att Edström beskriver det som är språkligt utmärkande i varje bok och hur det påverkar berättandets form samt hur Lindgren använder språket och språkliga nybildningar i t.ex. bildspråket för att förstärka karaktärer och berättelsens förlopp. Är Astrid Lindgrens livfulla och energiska språkighet hem-

---

²⁷ Birgitta Fransson, *Barnboksvärldar. Samtal med författare* (Stockholm: En bok för alla, 2001), 161.

²⁸ Christina Heldner, ”Pippi Långstrump som lingvist,” i *Tvärsnitt: humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning, 11:1989* (Linköping: Tvärsnitt, 1989), 41-49.

²⁹ Edström, *Astrid Lindgren - Vildtoring och lägereld*, 104.

³⁰ Heldner, 43.

³¹ Astrid Lindgren, *Pippi Långstrump går ombord* (Stockholm: Rabén & Sjögren, 1946), 14.

³² *Ibid.*, 37.

³³ Vivi Edström, *Astrid Lindgren - Vildtoring och lägereld* (Stockholm: Rabén & Sjögren, 1992).

ligheten bakom hennes förmåga att trollbinda yngre och äldre läsare? Detta frågar sig Edström och menar vidare att det inte sitter i själva språket utan i Astrid Lindgrens ”livsvision och skrivsätt”³⁵ och motiverar det med att även dåliga översättningar av Astrid Lindgrens böcker fascinerar läsare.

Edströms beskrivning av språkliga nybildningar kan sammanfattas på följande sätt: Karlsson på taket använder annorlunda ord och ”explosiva ordsammansättningar.”³⁶ Pippi beskrivs som en akrobatisk ordkonstnär som ”jonglerar med språkliga begrepp.”³⁷ Hennes förvrängningar och ordlekande bildar många nya ord och hennes språkliga vighet är enorm. Madickens skapande av ord tillför böckerna stor komik och Ronja påvisar stor språklig energi och där återfinns mängder av nya sammansättningar i form av bl.a. invektiv. Hos barnen på Bråkmakargatan kan läsaren följa barnens språkutveckling, bland Bullerbybarnen är språket upprepande, rytmiskt och konkret och på Saltkråkan flödar ordglädjen i alla livfulla dialoger. Det dialektala och muntliga är utmärkande för Emil-böckerna medan mästardetektiven Blomkvist tillsammans med sina vänner skapar ett eget rövarspråk. Rasmus och hans luffarvän diktar sånger och i böckerna om bröderna Lejonhjärta och Mio är språket lyriskt och expressivt och framförallt i Mio fyllt av symboler och sagospråk.

2.3.3 Språket som kreativt instrument

I det senare verket *Kvällsdoppet i Katthult*³⁸ lyfter Vivi Edström fram Astrid Lindgrens ”medvetna, ofta raffinerade, konstnärlighet”³⁹ och hon talar om sprängkraften i språket i det hon sammanfattar Lindgrens språkliga kreativitet och förmåga. Främst försöker hon förklara hur språket används som det hon kallar ”kreativt instrument.”⁴⁰ Lindgren håller sig nära barnens språk utan att för den skull använda barnspråk. Detta gör hon genom att använda den språkmelodi barn har och deras sätt att resonera. Barn bildar ofta och gärna nya ord och deras språk kan vända överraskande fort. De komiska effekter t.ex. i böckerna om Bullerbyn, Lotta och Madicken är ett resultat av hennes användande av barns språk. Edström skriver att Astrid Lindgrens språkliga register är stort och menar att Astrid var intresserad av ”anekdoter om

---

³⁴ Edström, *Astrid Lindgren - Vildtoring och lägereld*, 7.

³⁵ *Ibid.*, 7.

³⁶ *Ibid.*, 128.

³⁷ *Ibid.*, 104.

³⁸ Vivi Edström, *Kvällsdoppet i Katthult. Essäer om Astrid Lindgren diktaren* (Stockholm: Natur och Kultur, 2004).

³⁹ *Ibid.*, 10.

⁴⁰ *Ibid.*, 98.

barns språkliga fyndighet, deras sätt att vränga ord och utvinna betydelser som gör orden nya.”⁴¹ Som ett redskap använder Lindgren bildspråket och gärna då metaforer och paralleller då hon skapar nya sammansättningar. Edström menar att Astrid Lindgrens språk ”har gjort oss till ett ordmedvetet folk och det har lärt oss att skratta.”⁴²

2.3.4 Bildspråk, folklighet, muntlighet och dialekt

Studierna av Astrid Lindgrens bildspråk i *Mio, min Mio* redovisar Vivi Edström i artikeln *Stenhjärtat och eldflamman*⁴³ och där är frågan vilken funktion bildspråket har i barnboks-författares böcker. Varför använder man sig av bildspråk? För att ”möta barns egen skapande fantasi”⁴⁴ förklarar Edström. I barns språkvärld tolkas världen i bilder och metaforerna hos Astrid Lindgren ”anknyter till för barn välkända fenomen.”⁴⁵ Det kan man enligt Edström se då sakleden i Lindgrens metaforer ofta hämtas från naturen.

Två författare i har i *Astrid Lindgren och folkdikten*⁴⁶ skrivit om folkligheten och muntlig-heten i Astrid Lindgrens författarskap. Ingrid Nettervik beskriver i artikeln *Illbatteringen Emil* hur folkligheten yttrar sig i Emil-böckerna.⁴⁷ Kortfattat kan man säga att det sker genom ord-stäv och talesätt, slagfärdig humor, skrönor och folktro. Genom upprepningar t.ex. de åter-kommande förvisningarna till snickarboden, genom tretal och stegring och ”den svages kamp mot den starke,”⁴⁸ använder sig Lindgren av den folkliga berättartekniken. Hon har även an-ammat det viktiga ur den muntliga berättarkonsten: sagoformen och du-tilltalet d.v.s. det direkta tilltalet till läsaren. Här används talspråket som stilgrepp för att kommunicera med läsaren: ”Det var en vild och envis unge, inte så där snäll som du.”⁴⁹ Det som ”sätter extra färg på framställningen” är enligt Nettervik det dialektala i form av småländskan.⁵⁰

---

⁴¹ Vivi Edström, *Kvällsdoppet i Katthult*, 204.

⁴² *Ibid.*, 207.

⁴³ Vivi Edström, ”Stenhjärtat och eldflamman. En studie i Astrid Lindgrens bildspråk,” i *Språk. Svenskläraryr-föreningens årskrift 1986 (SLÅ86) Svenskläraryrserien nr 200*, red. Ingrid Nettervik (Stockholm: Svenskläraryr-föreningen, 1986), 36-54.

⁴⁴ *Ibid.*, 36

⁴⁵ *Ibid.*, 39.

⁴⁶ Per Gustavsson, red., *Astrid Lindgren och folkdikten* (Stockholm: Carlsson Bokförlag, 1996).

⁴⁷ Ingrid Nettervik, ”Illbatteringen Emil. Om folkligheten i Emilböckerna,” i *Astrid Lindgren och folkdikten*, red. Per Gustavsson (Stockholm: Carlsson Bokförlag, 1996), 89-110.

⁴⁸ *Ibid.*, 102.

⁴⁹ Nettervik, 92.

⁵⁰ *Ibid.*, 95.

Den andra författaren i samma bok är Karl Lindqvist som i *Om konsten att ta kontakt*⁵¹ redogör för muntligheten i Astrid Lindgrens författarskap. Han menar att den muntliga kulturen och sättet att berätta genom att använda du-tilltalet öppnar texten och skapar en närhet till läsaren. Det som också är kännetecknande för en muntlig kultur är berättarauktoriteten. Astrid Lindgren tar kontakt med barnet genom sitt muntliga tilltalssätt och visar genom detta s.k. jämlika tilltal att hon står på barnets sida.⁵²

I sin uppsats *Dialektalt och vardagligt språk i barnböcker*⁵³ undersöker Margit Eskilsson vilka personer i böckerna om Emil, Madicken och Karlsson på taket som talar dialekt. Hon jämför klasskillnader samt om miljön, stad och landsbygd, påverkar författarens val av dialektalt språk. Det är den direkta anföringen i böckerna som har analyserats. Eskilssons resultat visar att det är fler personer på landsbygden som talar dialekt och använder sig av vardagliga uttryck. De dialektala inslagen är mest frekventa i böckerna om Emil.

2.4 Definition av begreppet nybildade av ord

Begreppet nybildade ord betecknar ord som kan vara enkla, sammansatta, avledda eller förkortade. Begreppet uttryck representeras av invektiv eller kraftuttryck. Med nybildade ord menar jag således:

- Ord som är påhittade dvs. består av påhittade morfem.
- Ord som inte fanns upptagna i svenska ordböcker då böckerna skrevs.
- Ord i nya sammansättningar och avledningar vilka kan ge nya betydelser. Dessa kan bestå av existerande ord, av påhittade ord eller en kombination av dessa.
- Ord som omskrivits dvs. finns i språket men har ändrats för att få en annan betydelse eller för påvisa något karakteristiskt.

3 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att lingvistiskt kartlägga, beskriva och analysera nybildningar av ord i fjorton av Astrid Lindgrens böcker. Nybildningarna avser här nybildade ord och uttryck

---

⁵¹ Karl Lindqvist, ”Om konsten att ta kontakt. Muntligheten i Astrid Lindgrens författarskap,” i *Astrid Lindgren och folkdikten*, red. Per Gustavsson (Stockholm: Carlsson Bokförlag, 1996), 69-88.

⁵² Ibid., 76-79.

⁵³ Margit Eskilsson, ”Dialektalt och vardagligt språk i barnböcker” Uppsala: Institutionen för nordiska språk, 1996.

som definieras under 2.4. Det lingvistiska fokuset ska främst behandla ordklassstillhörighet, ordbildningssätt och några semantiska aspekter hos nybildningarna. Även det karakteristiska med de nya ordbildningarna i respektive bok kommer att belysas.

Frågeställningarna lyder:

- Vilka nybildningar av ord förekommer i fjorton av Astrid Lindgrens böcker?
- Hur förhåller sig nybildningarna till traditionella sätt att nybilda ord i svenskan?
- Hur kan nybildningarna semantiskt förklaras?
- Vad är karakteristiskt för nybildningarna i de olika böckerna?

Denna uppsats fokuserar på nybildningar av ord med undantag av dem som förekommer i sånger och sångtexter i böckerna, eftersom många av sångerna har andra författare och de har ibland skrivits om med ny text. Talspråkliga former kommer inte heller att analyseras varvid dialektala ord av typen *di* (de) och *ögon* (ögonen) faller bort. De enda talspråkliga former som jag tar med är sådana omskrivningar som är karakteristiska för barn sätt att bilda ord. Inte heller onomatopoetiska ord t.ex. pang eller ljudsymboliska ord som t.ex. knirrar medräknas i denna undersökning.

4 Metod

4.1 Urval

För att kunna kartlägga nybildningar av ord hos Astrid Lindgren har jag valt ut fjorton av hennes böcker som redovisas nedan. Urvalet har fått begränsas då författarskapet är omfattande och uppsatsens utrymme inte medger en mer vittomfattande undersökning än så här. Jag har därför valt de barn- och ungdomsböcker som hör till de mest kända samt den första boken om varje ”figur”, där det förekommer fler delar. Undantaget är böckerna om Pippi Långstrump där jag tagit med de tre första p.g.a. att dessa är både välkända och världsberömda. Endast ”hela” böcker har jag analyserat och därför har böcker innehållande olika korta berättelser samt bilderböcker inte medtagits. Jag har inte heller valt att ta med böcker om Kati och Britt-Marie eftersom de enligt mig inte tillhör de mest kända. Följande böcker av Astrid Lindgren har jag således undersökt, samtliga utgivna på Raben & Sjögren och med första utgivningsår, sidantal samt min förkortning, som används i diagram o.dyl., angivet:

Pippi Långstrump (1945) - 127 sidor - PL

Pippi Långstrump går ombord (1946) - 128 sidor - PLGO

Pippi Långstrump i Söderhavet (1948) - 124 sidor - PLIS

Mästerdetektiven Blomkvist (1946) - 183 sidor - BLOM

Alla vi barn i Bullerbyn (1947) - 96 sidor -BBYN

Mio, min Mio (1954) - 179 sidor - MIO

Lillebror och Karlsson på taket (1955) - 152 sidor - KARL

Rasmus på luffen (1956) - 222 sidor - RASM

Barnen på Bråkmakargatan (1958) - 140 sidor - BRÅK

Madicken (1960) - 180 sidor -MADI

Emil i Lönneberga (1963) - 124 sidor - EMIL

Vi på Saltkråkan (1964) - 358 sidor - SALT

Bröderna Lejonhjärta (1973) - 228 sidor - LEJON

Ronja Rövardotter (1981) - 236 sidor - RONJA

Sammanlagt består primärmaterialet av 2477 sidor.

4.2 Metod och genomförande

Syftet med denna uppsats är att kartlägga, beskriva och analysera nybildningar av ord i fjorton av Astrid Lindgrens böcker. Metoden är i första hand kvantitativ då jag har valt att arbeta med närläsning, textanalys och systematisk excerpering, sortering och kategorisering. Den kvantitativa bredden uppnås genom det stora primärmaterialet och mängden ord som excerperingen resulterat i. Vidare har variabelanalys och semantisk analys använts på den utsorterade mängden nybildade ord. Fortsättningsvis beskriver jag mitt tillvägagångssätt genom undersökningen.

För att kunna kartlägga nybildningarna har jag först genom att närläsa böckerna plockat ut och noterat de ord och uttryck jag uppfattat som nybildningar av ord. Här har jag använt min språkkänsla och intuition som metod, vilket enligt Lagerholm är redskap som både är användbara och viktiga.⁵⁴ Ordens grundform har jag sedan systematiskt analyserat med hjälp av följande ordlistor, angivna i den ordning de använts:

Svenska Akademiens Ordlista, 1956 och 1998 (SAOL)

Svenska Akademiens Ordbok (SAOB)

Nusvensk ordbok, band 1-10, utgivningsår 1919-1972, Östergren

Glossarium öfver föråldrade eller ovanliga ord och talesätt i svenska språket, Dahlgren

Nationalencyklopedins Ordbok, andra bandet

Våra ord, Wessén

Svenskt dialekt-lexikon, Rietz

Nyord i svenskan från 40-tal till 80-tal (Nyordboken)

Norstedts svenska slangordbok, Kotsinas

Pelle Holms bevingade ord

Bevingat från *Adam & Eva* till *Oväntat besök*, Hellsing et al. (Bevingat)

Mängden olika ordböcker har behövts då utgivningsår för både ordböcker och primärmaterial måste stämma men även för att vissa av orden har krävt mer efterforskningar än andra.

Analysens mål har varit att genom uteslutningsmetoden kartlägga om orden kan anses vara nybildningar eller ej. Om ordet står med i ordböckerna med tidigare utgivningsår än för den

---

⁵⁴ Per Lagerholm, *Språkvetenskapliga uppsatser* (Lund: Studentlitteratur, 2005), 62.

bok av Astrid Lindgren ordet stod medtaget i, har det sorterats bort. De utsorterade orden redovisas som bortfall i resultatdelen.

Analysen har resulterat i ett slutligt material bestående av en mängd ord som jag uppfattar som nybildningar av ord. Bilaga 1 utgör en fullständig förteckning över alla ord samtidigt som den visar i vilken bok och på vilken sida varje ord har hittats. Materialet har jag kategoriserat i två olika grupper: nybildningar och omskrivningar. I gruppen nybildningar finns ord som kan sägas vara nybildade genom sammansättning, avledning el.dyl. medan gruppen omskrivningar innehåller ord som är lexikaliserade men som har ändrats på något sätt. Omskrivningarna har analyserats utifrån ordklass och på vilket sätt de omskrivits t.ex. om de har fått en annan betydelse eller om de bryter mot någon fonologisk regel. Omskrivningarnas ordbildningssätt redogör jag inte för såvida de inte påvisar något utmärkande.

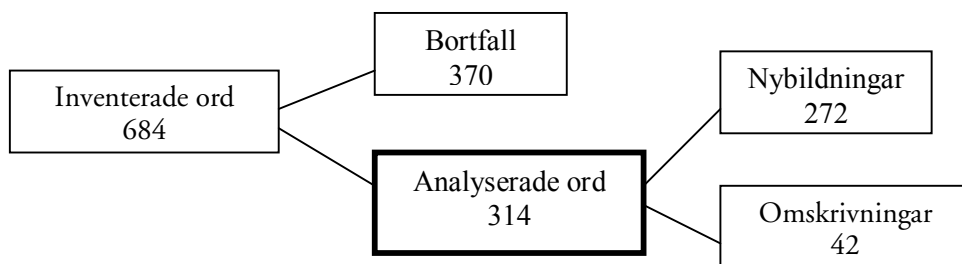
Gruppen nybildningar har analyserats med utgångspunkt i två olika variabler: ordklasser samt ordbildningssätt inom respektive ordklass. Variabeln ordbildningssätt har i sin tur ytterligare analyserats då jag har studerat de semantiska aspekterna av nybildningarna, vilket även sker fortlöpande genom hela resultat- och analysdelen. De semantiska aspekterna avser egenskaper hos förleder i sammansättningar, genomskinlighet, flertydighet, bildlig betydelse och förekomst av komplikationskomposita.⁵⁵ Jag har även gjort en översikt över hur förekomsten av nybildningar fördelas i respektive bok (se bilaga 2) samt tittat på vad som är karakteristiskt i varje boks nybildningar och omskrivningar. Jag redogör även fortlöpande för hur Astrid Lindgrens sätt att bilda ord förhåller sig till barns språk och deras sätt att utvinna nya betydelser ur ord.

---

⁵⁵ ”I komplikationskomposita kombineras morfem som normalt inte kombineras eller associeras med varandra.” Liljestränd, 96.

5 Resultat och analys

Inventeringen av primärmaterialets 2477 sidor har resulterat i 684 utplockade ord. Efter analys med hjälp av ordböcker har 370 ord bortfallit då de i någon form har varit lexikaliserade och har därför enligt definitionen av språkliga nybildningar under 2.4 inte varit nybildningar. Det slutliga resultatet som analyserats uppgår till 314 språkliga nybildningar varav 272 ord är nybildningar och 42 ord är omskrivningar. Figur 5.1 åskådliggör fördelningen av insamlade och bortsorterade ord. För en fullständig förteckning över analyserade ord se bilaga 1.

Figur 5.1 Fördelning av inventerade ord

5.1 Ordklasser

De undersökta ordens ordklassstillhörighet har bestämts och resultatet visar att de flesta nybildningarna är nominala. Av de 272 orden i gruppen nybildningar är 255 substantiv, 15 adjektiv, 1 verb och 1 adverb. I gruppen omskrivningar motsvaras de 42 orden av 25 substantiv, 8 adjektiv, 7 verb och 2 adverb. Några andra ordklasser än dessa fyra förekommer inte.

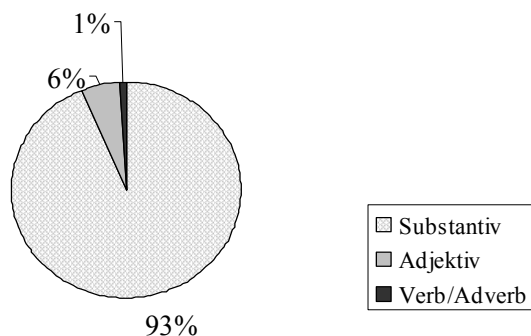

Diagram 5.2 Fördelning i procent av ordklasser inom nybildningar

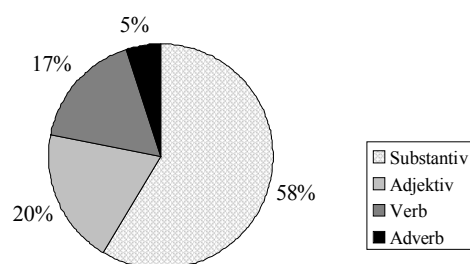

Diagram 5.3 Fördelning i procent av ordklasser inom omskrivningar

Den höga andelen substantiv kan ha två förklaringar. Dels att texterna i huvudsak är nominala, vilket dock inte har undersökts i denna uppsats, dels att den vanligast förekommande ordbildningsformen enligt Liljestrand (se 2.1.3) är substantiviska sammansättningar.

5.2 Typer av nybildade ord

Tabell 5.1 Sammanställning av ordbildningssätt inom ordklasserna i gruppen nybildningar⁵⁶

Ordklass	Enkla	Sammansättning	Avledd sam.sättning	Avledning
Substantiv	3	230	7	14
Adjektiv	1	7	-	7
Verb	-	-	-	1
Adverb	-	1	-	-
S:a ⁵⁷	4	238	7	22

Det vanligaste sättet att bilda nya ord i undersökningen är genom sammansättning. 84% av orden är substantiviska sammansättningar. Detta stämmer väl överens med vilka de vanligaste sätten och formerna av ordbildning är i svenska språket. Andelen avledningar är ca 9% medan enkla ord endast är 1,5%, vilket kan förklaras med att det är mycket ovanligt med nybildning av enkla ord i svenskan (se 2.1.2). Alla exempelord har för tydlighetens skull avdelats med bindestreck.

Endast fyra av de enkla orden är nybildningar enligt min bedömning. Ett av dessa är det av Astrid Lindgren påhittade substantivet *spunk*, vars definition är osäker.⁵⁸ Ordet *tjorv* har bildats genom kortavledning av ordet *tjorva* och *flöjet* är en synonym till *ansikte*. Det sista ordet är adjektivet *förjordat* som egentligen kan anses vara en omskrivning av ordet *förgjord* vilket är synonymt med *förbannad*. Endast stavningen skiljer här orden åt.

Avledningarna utgörs av 7 prefixavledningar och 15 suffixavledningar. Av prefixen är 3 förstärkande: *skit-vitaminer*⁵⁹, *ärke-micklar*, *jubel-drulle*. Det finns ytterligare fyra ord med *jubel-* som förled. De kan motsvara både prefix i en avledning eller substantiv i en sammansättning. Här har jag valt att kalla dem prefix eftersom de förstärker efterleden: *jubel-skrik*, *jubel-skrän*, *jubel-språng*, *jubel-tjut*. De kan dock lika gärna räknas till sammansättningarna. Av de suffixavledda substantiven betecknar fyra aktör, exempelorden anges fortsättningsvis i sin grundform: *feg-ing*, *vidr-ing*, *mos-is*, *filur-are* och tre har suffixet *-eri* vilket bildar ab-

⁵⁶ I fastställningen av vilka ordbildningssätt som förekommer är det endast gruppen nybildningar som analyserats. Detta beror på att omskrivningar är ord som redan finns dvs. redan har bildats. Denna undersökning vill påvisa vilka sätt Astrid Lindgren valt att använda för att bilda nya ord.

⁵⁷ I sammanställningen fattas ett ord, *pilutta*, och det beror på att dess betydelse och ordklass och därmed också dess ordbildningsform är osäker.

⁵⁸ Astrid Lindgren, *Pippi Långstrump går ombord* (Rabén & Sjögren, 1946), 28.

⁵⁹ Förleden *skit-* används enligt Nyordboken som förstärkande förled sedan 1960-talet och ordet *skitvitaminer* återfinns på sidan 266 i boken *Vi på Saltkråkan* från 1964.

strakta substantiv som ofta ger uttryck åt en negativ inställning: *filur-eri*, *nuffr-eri*, *pisk-eri*. Fem av de suffixavledda adjektiven är karakteriserande: *Kalle-aktigt*, *spunk-aktigt*, *kor-ig*, *sjutt-ig*, *mormor-ig*. Följande två adjektiv kan också sägas vara gränsfall mellan sammansättning och avledning. Orden *inputtrande* och *inmyllrande* har suffixet *-ande* vilket bildar presens particip. Basen är ett partikelverb som kan vara antingen fast eller löst sammansatt: *inputtra* – *puttra in*, *inmyllra* – *myllra in*. Jag räknar dock dessa ord till avledningar i stället för sammansättningar eftersom man i svenskan varken brukar *inputtra* eller *inmyllra*. Det sista avledda ordet är det enda förekommande verbet *filura* bildat av substantivet *filur* och suffixet *-a*.

De avledda sammansättningarna betecknar aktion, aktör och egenskap. Ord som *gröt-ätande*, *knäck-ätare*, *tårt-ätare* och *sak-letare* har genomskinlig betydelse medan *abborr-stuvare* är av mer tvetydig art eftersom en stuvare är någon som t.ex. stugar saker på hög men i detta fall avses en person som tillagar en stuvning. Till de egenskapsbetecknande orden hör *specialvidring* och *vild-toring*. Basen i avledningen i *vild-toring* kommer av verbet *tora* som enligt Rietz dialektlexikon betyder att töras/tordas dvs. att våga, drista sig eller ha mod till. Substantivbildning för person som torar/toras blir då *toring*.

De nybildade sammansättningarna är till största delen genomskinliga där för- och efterled lätt kan förstås var för sig och tillsammans. Endast 6%, motsvarande 15 ord, kan anses vara ogenomskinliga och flera av dem är även kontextberoende. Det rör sig mest om invektiv och påhittade ord dvs. nonsensord t.ex.: *matapa*, *lusehund*, *ärkemicklar*, *pipsvängen*, *Lejonbrudsmörgåsarna*, *kuckelimuck-medicin*, *rumpnissar*, *kolifink*, *spunkaktigt*. Bland de genomskinliga orden förekommer det också kontextberoende ord. Några exempel finns i *Ronja Rövardotter* där det inledningsvis berättas om åsknatten när Ronja föddes. På grund av vädret den natten kallas flickan *åskvädersbarn*, *åsknattsbarn* och *vittrenattsbarn*.⁶⁰ Som beskrivits i bakgrunden använder sig Astrid Lindgren gärna av bilder och metaforer för att skapa nya sammansättningar och sakleden är ofta hämtade från naturen.⁶¹ Exempel är *björkgirlang*, *is-skog*, *kvarnhjulshatt*, *rimfrostträden*, *stålrösten*. Astrid Lindgrens nyord är ofta konkreta med associativa samband mellan för- och efterled. Trots det är de flesta av sammansättningarna med bildlig betydelse också kombinerade så att de kan räknas till komplikationskomposita. Förutom ovanstående exempel finns också *aptitväder*, *paradisluffare*, *plättlöv*, *vårskrik*.

---

⁶⁰ Lindgren, *Ronja Rövardotter*, 7 och 29.

⁶¹ Edström, *Stenhjärtat och eldflamman*, 36-54.

5.3 Förledernas egenskaper

Eftersom sammansättning är det ordbildningssätt som är mest frekvent i undersökningen redovisas nedan resultatet av vilka ordklasser som förlederna i sammansättningarna utgör. Även här är de substantiviska formerna vanligast vilket återigen bekräftar teorierna om vilka sammansättningar som är mest frekventa i svenskan, nämligen de som utgörs av substantiv + substantiv (se 2.1.3). I diagrammet har egennamn fått en egen del då de utgör ca 7% av förlederna. Två former som av tekniska skäl inte tas med i diagrammet då de utgör en minimal del är en förled som utgörs av en preposition i *över-bevakare* samt ett adverb i ordet *pin-tjockt*. Resultatet i diagrammet beräknas dock på hela antalet förleder i de 238 sammansättningarna.

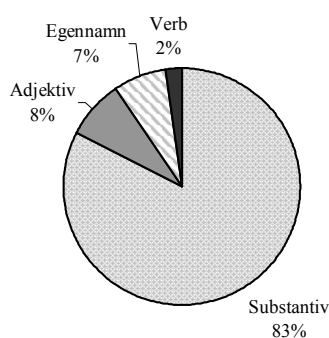

Diagram 5.4 Fördelning i procent av ordklasser inom sammansättningarnas förleder

Av 238 sammansättningar utgörs alltså förlederna av 195 substantiv, 19 adjektiv, 17 egennamn, 5 verb samt vardera ett adverb och en preposition. Fortsättningsvis redogör jag för det som är mest utmärkande inom varje förleds ordklass. Bland verben hittar jag de längsta förlederna, vilka också är påhittade av Astrid Lindgren: *snurrerunt-anordningen* och den enda flerledade sammansättningen i undersökningen *snurrerunt-trillebult-ingenjör*. Det första ordet betyder karusell och *snurrerunt* är bildat av *snurra+runt*. I det andra ordet har inte *snurrerunt* samma betydelse eftersom nästa led antyder att det handlar om en *trillebult* dvs. en bult till en trilla, vilket är en slags vagn, och om en person sysslar med tekniska arbeten, *ingenjör*. Ordet betecknar snarare någon liten mekanisk tingest som snurrar.

De förled som utgörs av egennamn är genomskinliga till sin art. Det är lätt att förstå betydelsen av ord som *Borkarövare* och *Tengilsoldater* medan *Grankvistamazonerna* och *Idasgrav-smörgåsar* är kontextberoende. Med hjälp av sju adjektiviska förled har Astrid Lindgren bildat sammansättningar enligt det speciella sätt som förekommer i Norrland dvs. där förleden ersätter en fras med adjektivattribut och substantiv (se 2.1.3): *ensam-barnet*, *god-smörjan*, *gyllen-hovarna*, *gyllen-manen*, *fattig-rövare*, *stygg-foten* och *svart-ögona*. Andra sammansätt-

ningar med adjektiv som förled är uttrycksfulla substantiv som *grym-vittror*, *grå-dvärgar* och *dum-tjuren*. Endast två av alla sammansättningar är kopulativa, övriga är determinativa. Kopulativa är adjektivet *fattiggrått*⁶² och substantivet *gråtskrik*.

De substantiviska förleden betecknar både vardagliga och spännande saker. Det finns en mängd förleder som är ”ätbara”: *böckling-*, *gräddtårte-*, *karamell-*, *knäck-*, *korv-*, *köttbulls-*, *lingon-*, *plätt-*, *russin-*, *saft-*, *smultron-* och *ägg-*. Andra förleder antyder något hemskt: *avgrund-*, *avsked-*, *bandit-*, *drak-*, *döds-*, *helvete-*, *häx-*, *rånar-* m.fl. eller något fantastiskt: *dröm-*, *frihet-*, *månshen-*, *paradis-*, *rosengårds-*, *sago-*, *önske-*. Några av förlederna är mer frekventa t.ex. *hunger-*, *rövar-*, *sago-*, *spök-*, *skrutt-*, *sommar-* och *vinter-*. Förleden *vidunder-* används i tre nybildningar: *vidunderleken*, *vidundersdag* och *vidundersblodet*. Ordet *vidunder* har två olika betydelser vilket medför att två av orden blir mindre genomskinliga än det tredje samt att de är av mer polysemisk art. I orden *vidunderleken* och *vidundersdag* överensstämmer betydelsen med Dahlgrens glossarium där *vidunder* också kan betyda ”under, häpnad”, alltså något fantastiskt. Det genomskinliga *vidundersblodet* står däremot för ett odjurs blod.

Ett exempel på flertydighet bland förlederna återfinns i orden *drömkatter* och *drömtyg*. Förleden *dröm-* började användas i slutet av 1940-talet enligt Nyordboken och har den adjektiviska betydelsen ”enastående, utöver det vanliga, fantastisk”.⁶³ I exempelorden, tagna ur *Rasmus på luffen* resp. *Mio, min Mio* har förleden *dröm-* betydelsen av det abstrakta substantivet ”dröm” men syftar då på olika slags dröm. *Drömkatter* syftar på katter som finns i drömmar, en sådan Rasmus drömde om på natten, medan *drömtyg* syftar på ett tyg vävt av drömmar, ett konkret dock sagolikt material. På grund av flertydigheten är orden beroende av sin kontext för att fullt ut förstås.

---

⁶² Ordet *fattiggrått* står tillsammans med *urtidsgrått* upptaget som exempelord bildade av Astrid Lindgren i *Nusvensk ordboks* nionde band från 1968 under uppslagsordet *urtid*.

⁶³ Nyordboken, 73.

5.4 Omskrivningar av lexikaliserade ord

De 42 ord som hör till gruppen omskrivningar har det gemensamt att de är i svenskan existerande ord som på något sätt ombildats antingen genom uttal, stavning eller semantisk innebörd. Jämfört med gruppen nybildningar i Figur 5.2 och Figur 5.3 är ordklasserna mer jämt fördelade, dock är andelen substantiv högst även här. De talspråkliga formerna är mest frekventa och de är oftast uttalade av barn: *aputtekaren*, *reseft* (recept), *apselut*, *spickelant*, *kroketilerna* eller av folk med ringa utbildning t.ex. *luffaren* i *Rasmus på luffen: attemobil* (automobil), *kommunaleriet*, *tjangtila*. Genom dessa former skildras missuppfattningar om ordens betydelse eller om dess riktiga uttal. Användningen av omskrivningar stärker Edströms påstående om Astrid Lindgrens användande av barns språk (se 2.3.3). Lindgren visar fler prov på hur barns språk kan användas genom verb som *blidde* och *bärde* samt adverbet åtminstone i två varianter: *ätteminstonde*, *teminstingens*. Hon har även kopierat barns sätt att bilda helt nya ord vilket syns i ord som *onixdag* (otursdag), *brudgumse* (brudgum) och *slarvlisa* (jmf slarvmaja). I böckerna om Pippi Långstrump finns flera fantasirika omskrivningar, vilket även påtalas i bakgrunden. Exempel på det är *surkus*, *medusin*, *stur* och ordet *pluttifikation* där Astrid Lindgren har bytt ut det för stor mängd betecknande prefixet *multi-* mot det minimala *plutti-*.

Två adjektiv är iögonfallande p.g.a. ett komparationsfel: *ju illare* och *lastgamlaste*. Här är det inte bara barn som säger fel, ordet *lastgamlaste* skriver 19-åriga Malin i sin dagbok i *Vi på Saltkråkan*. Två av verben har fått annan betydelse: *kvillra* betyder enligt SAOB kvida, kvittra, porla beroende på sammanhang, i *Pippi Långstrump* står ordet i en annan kontext: ”*kvillra sig* bakom örat” dvs. klia sig. Ett annat tillfälle då Pippi bryter mot en selektionsregel av det slag som nämns i bakgrunden i 2.3.1 är i *Pippi Långstrump i Söderhavet* då Pippi, Tommy och Annika firar jul ett par veckor för sent eftersom de varit i Söderhavet. På Tommys kommentar att det inte alls är jul nu svarar Pippi: ”Villa Villekullas almanacka går efter en hel del. Jag måste lämna in den till en almanacksmakare och få den *ruckad*, så det blir sprutt på den igen.”⁶⁴ Dessa sätt att använda sig av förvrängda ord så att de nybildas stämmer väl överens med den beskrivning som tidigare forskning ger av Astrid Lindgrens intresse för olika sätt, främst barns sätt, att utvinna nya betydelser ur ord.⁶⁵

---

⁶⁴ Lindgren, *Pippi Långstrump i Söderhavet*, 115.

⁶⁵ Edström, *Kvällsdoppet i Katthult*, 207. Även under 2.3.3.

5.5 Karakteristik hos nybildningar i respektive bok

Antalet språkliga nybildningar varierar i de olika böckerna. Mängden undersökta ord per bok motsvarar ungefär hälften av de inventerade orden i varje bok. Översikt över nybildningar i respektive bok finns i bilaga 2. Förhållandet mellan antal undersökta ord och nybildningar resp. omskrivningar åskådliggörs med hjälp av diagrammet.

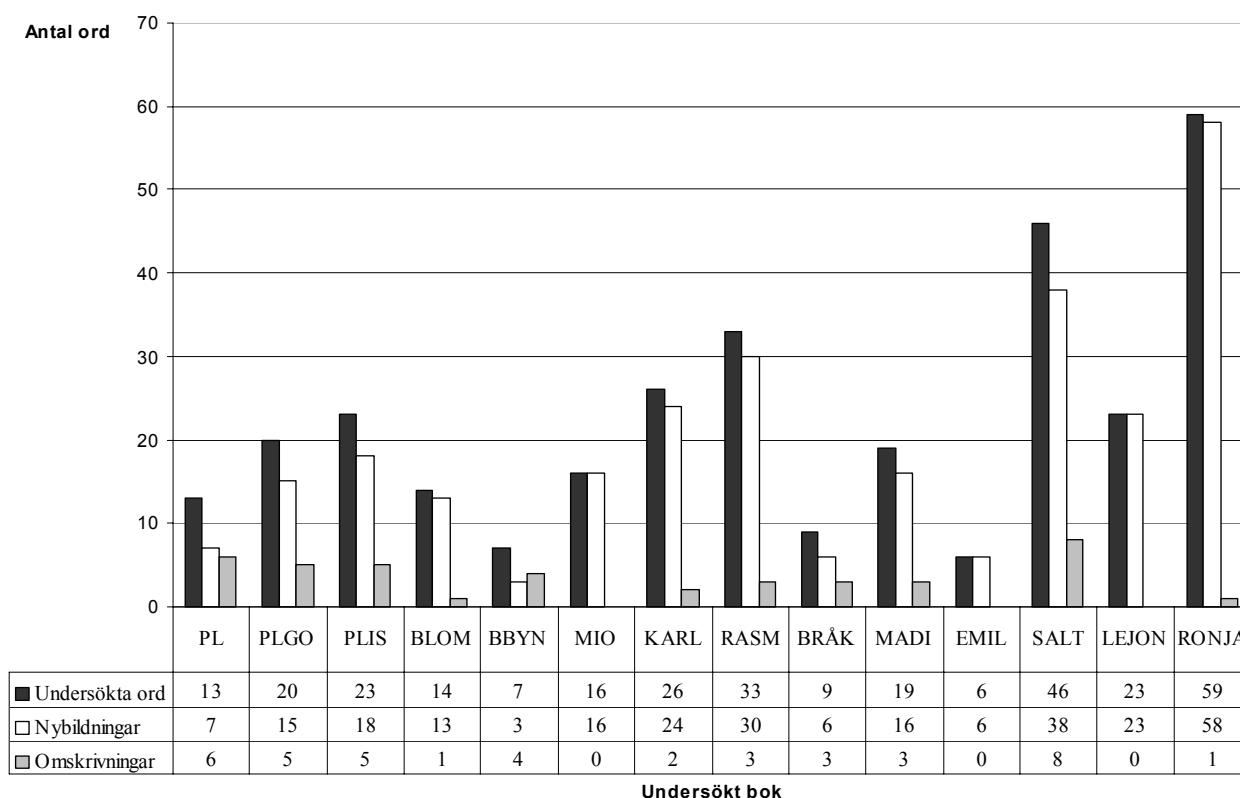

Diagram 5.5 Sammanställning av antal undersökta ord samt antal nybildningar och omskrivningar i varje bok

PL=Pippi Långstrump

PLGO =Pippi Långstrump går ombord

PLIS =Pippi Långstrump i Söderhavet

BLOM =Mästerdetektiven Blomkvist

BBYN =Alla vi barn i Bullerbyn

MIO =Mio, min Mio

KARL =Lillebror och Karlsson på taket

RASM =Rasmus på luffen

BRÅK=Barnen på Bråkmakargatan

MADI =Madicken

EMIL =Emil i Lönneberga

SALT =Vi på Saltkråkan

LEJON =Bröderna Lejonhjärta

RONJA =Ronja Rövardotter

Som figuren visar förekommer lägst frekvens nybildningar och omskrivningar i böckerna om Bullerbyn, Bråkmakargatan och Emil. Språket i dem är vardagligt och konkret och de nybildningar som finns ger exempel på hur Astrid Lindgren använder sig av barns språk. I Bullerbyn använder barnen *låtspengar* och *kaffedockservis* och på Bråkmakargatan talar de om *plättilöv* och *grisbjörn* medan man i Emils Katthult använder *lingonbaljan*, *korvskåpet* och *träbössan*.

I böckerna om Pippi Långstrump syns en ökning av nybildningar för varje bok. Det kan förklaras med alla fantasirika nonsensord. I första Pippi-boken finns det enda av alla Astrid Lindgrens nybildningar av ord som blivit lexikaliserat, nämligen *sakletare*. I den boken återfinns också *klockvett*, något som folk som inte kan passa tiden saknar. Nonsensord är alla de sammansättningar som talar om *kurredutter*, folket över vilka Pippis pappa är kung. Ibland talas det även om *kurrekurredutterna*, alltså dubbla förled, speciellt i sista boken. Varför Lindgren ibland valt ett *kurre-* och ibland *kurrekurre-* som förled framgår inte. Den något större mängden nybildningar i sista boken *Pippi Långstrump i Söderhavet* skildrar barnens besök på *Kurrekurreduttön* där de ägnade sig åt *kråkhoppning*, *längdspottning*, *höjdspottning* samt åt att äta *krumelurpiller* för att slippa bli *stur(a)*.

Handlingen i *Mästerdetektiven Blomkvist* och *Madicken* utspelar sig i småstadsmiljö. I Blomkvistboken är språket lite mer slangartat och tonen mer ungdomlig. Det talas om *bulldesperados*, *adelstjej* och *russinskrynkclare*. I SAOB står *russinskrynkclare* med som exempelord med 1947 angivet som första tillfälle då ordet påträffas i skriven text. Märk väl att boken om Mästerdetektiven gavs ut 1946. Därför räknar jag detta ord som nybildat av Astrid Lindgren. I *Madicken* är vardagen fylld av hemskheter: *häxskogar*, *häxväg* och *vinterhäxor* samsas med *spökgubben*, *lortjänta* och *Avgrundshål*. Här förekommer också uttrycket *pilutta dig*, vilket var ett vanligt uttryck bland Vimmerbybarnen under Astrid Lindgrens uppväxt.⁶⁶

Gemensamma nämnare för nybildningarna i *Mio, min Mio* och *Bröderna Lejonhjärta* är det sagolika, hemska och samtidigt stämningsfulla. Med hjälp av ord som *drömtyg*, *sagoväv*, *gyllenmanen* blir språket i boken om Mio poetiskt men även bildliga ord som *hungerstigar*, *hungertorn*, *hatkedjor* och *klippspetsar* bidrar till detta. Förtätad spänning skapar Astrid Lindgren genom att använda hemska ord som *helvetesfall*, *drakägg*, *dödseld* och *spjutmän* i boken om bröderna Lejonhjärta. Dessa exempel på nybildningar stämmer med Edströms beskrivning av språket i böckerna när hon menar att det är lyriskt och expressivt (se 2.3.2). Ett exempel på ett flertydigt ord ges då Lejonhjärtabröderna tittar upp mot natthimlen när de står i landet Nangijala och undrar vilken stjärna som är *jordstjärnan* dvs. planeten Jorden. Jordstjärna är enligt SAOB en art av röksvamp, så i detta fall ges *jordstjärnan*, då den syftar på vår planet, en bildlig betydelse.

---

⁶⁶ Helsing et al., *Bevingat från "Adam & Eva" till "Oväntat besök"* (Stockholm: Bonniers, 2000), 271.

I *Lillebror och Karlsson på taket* ger Astrid Lindgren många exempel på hur språket kan användas som kreativt instrument.⁶⁷ Karlsson på taket är världens bästa ... *tuppmålare, snabbstädare, köttbullemakare, byggmakare, trollerimakare, tårtätare, filurare*. Här används ofta *-makare* som efterled vilket enligt SAOB är en av dess funktioner. Betydelsen som enkelt ord är 'någon som gör något'. Thorell däremot anger *-makare* som ett avledningssuffix.⁶⁸

Det som karakteriserar nybildningarna i *Rasmus på luffen* är ord som skildrar en enkel vardag i ett samhälle någon gång under förra seklets första årtionden. Här lever *barnhemspojar, skräphandlare* och *parasolldamen* tillsammans med *knäckätare, söndagsskolepiltar* eller *paradisluffare* vilka kanske bär *famnvedsklossar* eller måttar en *barfotaspark*. Även många uttryck i form av både invektiv och kraftord förekommer: *jubeldrulle, matapa, förjordat*.

Nybildningarna i *Vi på Saltkråkan* är förhållandevis varierande i sitt slag men tydligast är inslagen av djur och natur. En mängd ord relaterar till havet t.ex. *sjönödsskrik, böcklingkalas, badkobbe*, andra till djurlivet på ön: *sälaffärer, kråkrax, rävrackarn, mosisar* (plural av sälen Mose). Den stora hunden Båtsman kallas allt som oftast för *lusehund* vilket egentligen är ett skällsord som här används som smeknamn. Ungdomarnas agg mot en man som uppvaktar deras syster Malin resulterar i ord som *vidring* och t.o.m. *specialvidring*. Här förekommer också flest antal omskrivningar vilka bl.a. skildrar barns sätt att vränga ord: *gridilina, brudgumse, blidde så, åtteminstonde*. Som ett exempel på ett genomskinligt ord som är kontextberoende kan ordet *sjöolycka* nämnas. Ungdomarna vid ett tillfälle ut på sjön men råkar ut för dimma och blir försenade. Pappa Melker är mycket orolig och målar i huvudet upp ett scenario där barnen ligger på sjöbotten. De är dock vid gott mod och mår bra. ”Det var Melker som upplevde en stor *sjöolycka* just nu, inte ungarna.”⁶⁹ Ordet *sjöolycka* kan här också vara flertydigt då det kan tolkas på två sätt; olycka som sker på sjön eller att sjön orsakar o-lycka dvs. man blir olycklig.

Astrid Lindgrens sista bok *Ronja Rövardotter* är också den som innehåller flest nybildningar. Orden är anpassade till rövarhistoriens alla element. Här finns många påhittade naturväsen, *grådvärgar, rumpnissar* och *skumtroll*, men även sådana som enligt folktron existerar, vittror.

---

⁶⁷ Edström, *Kvällsdoppet i Katthult*, 98.

⁶⁸ Thorell, 116.

⁶⁹ Lindgren, *Vi på Saltkråkan*, 82.

Lindgren har satt samman dessa vittror med förstärkande adjektiv som förled: *grymvittror*, *vildvittror*, *storvittran*, men även använt ordet i andra sammansättningar: *vittrekonster*, *vittrenattsbarn*. Naturen och årstiderna är vanliga för- och/eller efterleder: *vinterskogen*, *vårskrik*, *smultrongläntor*, *vildhästliv*, *fäflugetankar*. Eftersom det är en rövarroman är förleden *rövar-* frekvent använd. I boken återfinns en stor mängd sammansatta *rövar-*ord varav flera är lexikaliserade. Följande exempel är nybildade av Astrid Lindgren: *rövar-*: *-danser*, *-dotter*, *-hjärta*, *-nävar*, *-visor*, *-språng*, *-ungen*. Det mest utmärkande med ordbildningarna är den stora mängd invektiv som boken innehåller och även kraftuttryck som omskrivits i en mildare form: *far åt pipsvängen*, *etterförjordade*. Av invektiven kan följande nämnas: *Borkalymlar*, *tjyvahundar*, *ärkemicklar*, *knektstruntar* men boken innehåller åtskilligt fler.

Ett exempel på flertydighet i *Ronja Rövardotter* är när rövarhövdingarna håller varandras barn som ”fångar” och sedan ska se till att de samtidigt återvänder till respektive familj genom ett utbyte. Här använder Astrid Lindgren ordet *barnbytet* vilket i sammanhanget är helt korrekt; barnen ska bytas mot varandra. Men även här finns en annan betydelse som gör ordet flertydigt på ett dubbelt eller t.o.m. tredubbelt sätt: *barnbyte* betyder enligt SAOB ”utbyte af barn mellan två familjer, så att dotter o. son i den ena familjen gifvas till äkta åt son o. dotter i den andra” eller också ”ett barns bortbytande mot ett annat som hemligen understickes/.../särsk. om det utbyte af barn som enligt folktron utfördes af troll”.⁷⁰ Slutligen får följande stycke ur *Ronja Rövardotter*, innehållande fem ord som kan räknas till kontextberoende, flertydiga och komplikationskomposita, avsluta avsnittet:

Evig var inte sommaren /.../ men nu började de leva som om den var det, och så gott det gick höll de undan alla pinande *vintertankar*. /.../ Dagarna fick komma och gå, de levde i ett *sommarrus* utan att låta sej oroas. Ännu en liten tid hade de. ”Och den ska inget få förstöra”, sa Birk. Det höll Ronja med honom om. ”Jag suger i mig sommar som vildbin suger honung”, sa hon. ”Jag samlar ihop till en stor *sommarkluns* att leva på när...när det inte är sommar mer. Vet du vad det är i den?” Och det berättade hon för Birk. ”Det är ett enda *hop-bak* av soluppgångar och blåbärsris fulla med blåbär och fräkarna som du har på armarna och månljuset över älven om kvällarna och stjärnhimlarna och skogen i middagshettan, när solen skiner på tallarna, och små kvällsregn och sånt där och ekorrar och rävar och harar och älgar och alla vildhästar som vi känner, och när vi simmar och när vi rider i skogen, ja, du hör att det är ett helt *hop-bak* av allt som är sommar!” ”Du är en bra *sommarbakerska*”, sa Birk. ”Fortsätt med det!”⁷¹

---

⁷⁰ SAOB, <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>, sökord: barnbyte, 2006-01-09 kl.22.24.

⁷¹ Lindgren, *Ronja Rövardotter*, 197-198.

6 Diskussion

Sammanfattningsvis konstaterar jag att Astrid Lindgrens sätt att bilda ord väl överensstämmer med traditionella sätt att bilda ord framförallt genom alla substantiviska sammansättningar. Ett produktivt ordbildningssätt i modern svenska är genom förkortning men det sättet är inte representativt här. Endast ett ord har förkortats genom kortavledning, *tjorv*. Nybildningarna är fantasifulla och bildrika och bidrar till stor uttrycksfullhet i böckerna. Den frihet som skönlitterära författare har när det gäller att bilda nya ordkonstellationer har Astrid Lindgren med sin kreativitet anammat. Men orden är varken abstrakta eller extrema och de fyller väl sin stilistiska funktion i de sammanhang de förekommer. Trots att nybildningarna här redovisas utan sin kontext kan de ändå p.g.a. sin genomskinlighet förstås. Men störst blir ändå upplevelsen när de läses i sina rätta sammanhang.

Det största gemensamma nämnaren i sammansättningarna är att de oftast kan ersättas med fraser, vilket jag tycker medför ett mer konkret och koncentrerat språk där så behövs. Astrid Lindgrens egna påstående om att ”en diktare kan tala med barn om allting på ett enkelt vis” (se 2.2) kan ge intrycket av att språket i en barnbok måste vara simpelt eller mycket tydligt. Samtidigt säger hon att man inte behöver ”vara så rädd för svåra ord”. Genom att använda sig av barns egna sätt att vränga ord och hitta på finurliga sammansättningar istället för att ödsla tid på långa fraser, lyckas Lindgren med konststycket att på ett konkret och enkelt sätt men ändå med ett avancerat språk tala till barn på barns sätt. Det låter paradoxalt men som vuxen läser jag troligen på ett annat sätt än barnet och uppfattar djupet i mycket av det Astrid Lindgren vill säga. Lika ofta missar jag säkert det hon säger till barnet!

Det som förvånar mig lite, efter att ha tagit del av böckernas ordinnehåll, är att det är så få nybildningar i Emil-böckerna och att andelen nonsensord och påhittade ord, liknande *spunk*, är förhållandevis liten. Jag trodde att jag skulle hitta fler ord som aldrig i någon form funnits i svenskan. Tilläggas bör att inventeringen av ord inte gäller alla böcker som skrivits av Astrid Lindgren och därför har ord som jag vet existerar i t.ex. efterföljande böcker om Karlsson på taket, Emil och Madicken inte kunnat tas med. Likadant finns det säkert en mängd nybildningar och omskrivningar i sagosamlingarna.

När det gäller mitt urval av ord bör det påpekas att det är just mitt urval dvs. det är min språkkänsla som fått styra när det varit avgörande om ett ord verkar vara nybildat eller inte. Intu-

ition som metod innebär givetvis att urvalet kan ha ett viss inslag av subjektivitet och att utfallet i de kvantitativa delarna därför har vissa felmarginaler. Många av orden i förteckningen över nybildningar (bilaga 1) kan verka självklara, och det är de säkert. Detta kan bero på och förklaras med att orden med all säkerhet är mer använda i språket idag än de var då böckerna skrevs. Förklaringen kan också vara att de flesta sammansättningar aldrig lexikaliseras och därför inte har varit möjliga för mig att sortera bort enligt den metod jag använt mig av. På samma sätt kan kategoriseringen i grupperna nybildningar respektive omskrivningar diskuteras. Vissa ord som jag tagit med som nybildningar kan lika gärna vara omskrivningar och vice versa. Det har även varit svårt med gränsdragningen mellan olika kategorier. Återigen är det min språkkänsla som fått styra. Resultatet bör därför betraktas som det försök till kartläggning av nybildningar av ord som föresatsen med undersökningen varit.

Metoden att genom uteslutning försöka urskilja nybildningar har fungerat bra men varit tidsödande. Det bästa är att börja med de äldsta ordböckerna, SAOB och *Nusvensk ordbok* för att sedan ta hjälp av nyare ordböcker. Jag gjorde misstaget då jag i min iver att sätta igång anlidade web-versionen av SAOL eftersom den är smidig och effektiv, tills jag insåg att det inte går att börja med den modernaste versionen om man vill ha kunskap om äldre ord.

Det har varit mycket intressant att få ta del av så många olika historier av Astrid Lindgren och i samband med kartläggningen av nybildade ord har andra tankar väckts som rör det språkliga. Följande förslag på fortsatt forskning kring Astrid Lindgrens författarskap vill jag slutligen bidra med:

- Kartläggning av nybildningar i samtliga av Astrid Lindgrens böcker och sagosamlingar för att få en heltäckande bild av hennes språkliga kreativitet
- Litteraturen innehåller mängder av ålderdomliga, dialektala och ovanliga ord. Hur uppfattar och förstår dagens barn dessa ord? Är de gamla orden ett hinder eller en möjlighet för berättelsen som sådan? Astrid Lindgrens synsätt är att man ska skriva så att barn förstår. Hur påverkar ordvalen barns förståelse av texterna?
- Folkliga uttryck och talesätt – nybildningar eller med egen historik?
- Namn och epitet i Astrid Lindgrens berättelser
- Hur översätts nybildningar av ord och uttryck till andra språk?
- Hur används Astrid Lindgrens nybildningar av barn och vuxna i vardagligt språk. Vilka uttryck och ord är mer eller mindre vedertagna i svenska språket?

7 Referenser

- Dahlgren, F. A. *Glossarium öfver föråldrade eller ovanliga ord och talesätt i svenska språket från och med 1500-talets andra årtionde*. Lund: Gleerups Förlag, 1960.
- Edström, Vivi. *Astrid Lindgren - Vildtoring och lägereld*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1992.
- Edström, Vivi. *Kvällsdoppet i Katthult. Essäer om Astrid Lindgren diktaren*. Stockholm: Natur och Kultur, 2004.
- Edström, Vivi. "Stenhjärtat och eldflamman. En studie i Astrid Lindgrens bildspråk," i *Språk. Svenskläraryrskrift 1986 (SLÅ86) Svenskläraryrskriften nr 200*, red. Ingrid Nettervik, 36-54. Stockholm: Svenskläraryrskriften, 1986.
- Eskilsson, M. *Dialektalt och vardagligt språk i barnböcker*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk, 1996.
- Fransson, Birgitta. *Barnboksvärldar. Samtal med författare*. Stockholm: En bok för alla, 2001.
- Gustavsson, Per, red. *Astrid Lindgren och folkdikten*. Stockholm: Carlsson Bokförlag, 1996.
- Heldner, Christina. "Pippi Långstrump som lingvist," i *Tvärsnitt: humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning*, 11:1989, 41-49. Linköping: Tvärsnitt, 1989.
- Helsing, Birgitta, och Magdalena, Hellquist, och Anders, Hallengren. *Bevingat från "Adam & Eva" till "Oväntat besök"*. Stockholm: Bonniers, 2000.
- Hultman, Tor G. *Svenska akademiens språklära*. Stockholm: Svenska Akademien, 2003.
- Kotsinas, Ulla-Britt. *Norstedts svenska slangordbok*. Stockholm: Norstedts, 1998.
- Lagerholm, Per. *Språkvetenskapliga uppsatser*. Lund: Studentlitteratur, 2005.
- Liljestrand, Birger. *Så bildas orden. Handbok i ordbildning*. Lund: Studentlitteratur, 1993.
- Lindgren, Astrid. *Alla vi barn i Bullerbyn*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1946.
- Lindgren, Astrid. *Barnen på Bråkmakargatan*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1992.
- Lindgren, Astrid. *Bröderna Lejonhjärta*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1973.
- Lindgren, Astrid. *Emil i Lönneberga*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1963.
- Lindgren, Astrid. *Lillebror och Karlsson på taket*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1955.
- Lindgren, Astrid. *Madicken*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1960.
- Lindgren, Astrid. *Mina påhitt. Ett urval från Pippi till Emil*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1971.
- Lindgren, Astrid. *Mio, min Mio*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1960.
- Lindgren, Astrid. *Mästerdetektiven Blomkvist*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1946.

- Lindgren, Astrid. *Pippi Långstrump*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1945.
- Lindgren, Astrid. *Pippi Långstrump går ombord*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1946.
- Lindgren, Astrid. *Pippi Långstrump i Söderhavet*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1948.
- Lindgren, Astrid. *Rasmus på luffen*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1956.
- Lindgren, Astrid. *Ronja Rövardotter*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1981.
- Lindgren, Astrid. *Vi på Saltkråkan*. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1964.
- Lindqvist, Karl. ”Om konsten att ta kontakt. Muntligheten i Astrid Lindgrens författarskap,” i *Astrid Lindgren och folkdikten*, red. Per Gustavsson, 69-88. Stockholm: Carlsson Bokförlag, 1996.
- Lindström, Fredrik. *Världens dåligaste språk*. Stockholm: Bonniers, 2000.
- Malmgren, Sven-Göran. *Svensk lexikologi. Ord, ordbildning, ordböcker och orddatabaser*. Lund: Studentlitteratur, 1994.
- Möijer, Kjell. *Svensk ordlära. Att bilda ord*. Solna: Ekelunds Förlag AB, 1998.
- Nationalencyklopedins Ordbok*. Andra bandet. Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker, 1996.
- Nettervik, Ingrid. ”Illbatteringen Emil. Om folkligheten i Emilböckerna,” i *Astrid Lindgren och folkdikten*, red. Per Gustavsson, 89-110. Stockholm: Carlsson Bokförlag, 1996.
- Nyord i svenskan från 40-tal till 80-tal*. Stockholm: Svenska språknämnden och Esselte Studium AB, 1986.
- Pelle Holms bevingade ord*. Stockholm: Bonniers, 1989.
- Rietz, Johan E. *Svenskt dialektlexikon. Ordbok öfver svenska allmogespråket*. Lund: Gleerups Förlag, 1962.
- Stora svenska ordboken*. Stockholm: Norstedts Förlag AB, 1986.
- Svenska Akademiens Ordbok*. Hämtad 12 januari, 2006 från <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>
- Svenska Akademiens ordlista över svenska språket*. 9:e upplagan. Stockholm: Norstedts, 1959.
- Svenska Akademiens ordlista över svenska språket*. 12:e upplagan. Stockholm: Norstedts, 1998.
- Thorell, Olof. *Svensk ordbildningslära*. Stockholm: Esselte Studium, 1981.
- Wessén, Elias. *Våra ord. Kortfattad etymologisk ordbok*. Norstedts Förlag AB, 1997.
- Östergren, Olof. *Nusvensk ordbok*. Stockholm: Wahlström & Widstrand, 1919-1972.

Bilaga 1 Förteckning över inventerade ord i alfabetiskt ordning

Tabell 1. Förteckning över inventerade ord i alfabetiskt ordning och i böckerna förekommande form. Ordklass, ordbildningssätt, ordklass i förleder i sammansättningar/bas i avledning, typ av affix i avledning, genomskinlighet/ogenomskinlighet, kommentarer, bok och sidnummer. Förklaring till förkortningar finns på sidan 37.

Ord	Ordklass	Ordbildningssätt	FL/bas	Affix	G/OG	Kommentar	Bok	Sida
abborrgröta	S	SMS	S		G		SALT	145
abborrstuvare	S	AVL.SMS	S	-are	G		SALT	140
adelstjej	S	SMS	S		G	kompl. - slang	BLOM	60
apselut	A					omskr - tal	MADI	21
aptitväder	S	SMS	S		G	Kompl	MADI	130
aputteparen	S					omskr - tal	PLGO	28
attemobil	S					omskr - tal/dial	RASM	34
Avgrundshålet	S	SMS	S		G		MADI	20
avgrundsrrike	S	SMS	S		G		LEJON	174
avskedstrudelutt	S	SMS	S		G	ex i Östergren	PLGO	122
badkobbe	S	SMS	S		G		SALT	125
bagerivinden	S	SMS	S		G		BLOM	128
banditungarna	S	SMS	S		G		SALT	115
barfotaspark	S	SMS	A		G		RASM	98
barnatrygga	A	SMS	S	-a-	G		SALT	46
barnbytet	S					omskr - polysemi	RONJA	132
barndomslugnet	S	SMS	S		G		RONJA	195
barnhemspojkar	S	SMS	S		G		RASM	7
barnhemsskjortan	S	SMS	S		G		RASM	7
barnhemsungerösten	S	SMS	S		G		RASM	6
bekymmerrynkan	S	SMS	S		G		SALT	25
biluslingen	S	SMS	S		G	Invektiv	BRÅK	57
björkgirlang	S	SMS	S		G		BBYN	26
blankskinnskanten	S	SMS	S		G		RASM	102
blidde	V					omskr - tal	SALT	108
bongalo (så stor du är)	S					omskr - tal	SALT	323
Borkalymlar	S	SMS	eg		G	Invektiv	RONJA	39
Borkarövare	S	SMS	eg		G		RONJA	17
Borkaätten	S	SMS	eg		G		RONJA	12
bortitok	adv	SMS				troligen dial.=aldeles	LEJON	101
brudgumse	S					omskr -kompl.- syftn.	SALT	240
bryggerigubben	S	SMS	S		G		MIO	33
bryggeriskjutsen	S	SMS	S		G		MIO	33
Bråkmakargatan	S	SMS	S			Påhitt	BRÅK	12
brödfruktmos	S	SMS	S		G	polysemi	PLIS	86
bulldesperados	S	SMS	S		G	kompl. - enda inlån!	BLOM	54
byggmakare	S	SMS	V/S		G	polysemi	KARL	30
bärde sig	V					omskr - tal	BRÅK	47

Ord	Ordklass	Ordbildningssätt	FL/bas	Affix	G/OG	Kommentar	Bok	Sida
böcklingkalas	S	SMS	S		G		SALT	147
dasskammare	S	SMS	S		G		RONJA	14
detektivöga	S	SMS	S		G		BLOM	6
drakägg	S	SMS	S		G		LEJON	174
drömkatter	S	SMS	S		G	polysemi, här: i dröm	RASM	160
drömtyg	S	SMS	S		G	polysemi, med dröm i	MIO	79
dumtjuren	S	SMS	A		G		PL	68
duvdrottningen	S	SMS	S		G	Epitet	LEJON	44
dödseld	S	SMS	S		G		LEJON	218
ensambarnets	S	SMS	A		G	i st f adj.attr+sub	SALT	188
etterförjordade	A	SMS	S		G	kraftuttryck	RONJA	42
famnvedsklossarna	S	SMS	S		G		RASM	65
farbrora	V					omskr - tal	RASM	54
fattigrått	A	SMS	A		G	ex i Östergren - kopul	RASM	122
fattigrövare	S	SMS	A		G	i st f adj.attr+sub	RONJA	95
fëgingar	S	AVL	A	-ing	G		PL	24
fenominalt	A					omskr -tal	KARL	98
filura ut	V	AVL	S	-a		Påhitt	KARL	42
filurare	S	AVL	S	-are		Påhitt	KARL	42
filureri	S	AVL	S	-eri		Påhitt	KARL	74
filurhunden	S	SMS	S		G	kompl.	KARL	124
flöjet	S	ENKLA				påhitt/dial.?	RONJA	71
Fredrikatankar	S	SMS	eg		G		SALT	50
fredspredikan	S	SMS	S		G		KARL	50
frihetsstormen	S	SMS	S		G	kompl. - bildl	LEJON	201
frysnatt	S	SMS	V		G	kompl.	RONJA	164
fullprickad (med öar)	A					omskr- polysemi	SALT	83
få [almanackan] ruckad	V					omskr - polysemi	PLIS	115
fågeldräkt	S	SMS	S		G	polysemi	MIO	145
fäfluetankar	S	SMS	S		G	polysemi - bildl	RONJA	155
fölskinnskolt	S	SMS	S		G		RONJA	49
förjordat	A	ENKLA				kraftuttryck (förgjord)	RASM	89
godsmörjan	S	SMS	A		G	i st f adj.attr+sub	PLGO	24
Grankvistamazonerna	S	SMS	eg		OG	kontext – kompl.	SALT	51
Grankvistflickorna	S	SMS	eg		G		SALT	103
gridilina	A					omskr - tal	SALT	116
grisastället	S	SMS	S	-a-	G		EMIL	23
grisbjörn	S	SMS	S		G	Påhitt	BRÅK	58
grymvittror	S	SMS	A		G		RONJA	7
grådvägar	S	SMS	A		G	polysemi	RONJA	12
Grådvärgskogen	S	SMS	S		G		RONJA	23
gråtskrik	S	SMS	S		G	Kopul	MADI	174
gräddtårteansikte	S	SMS	S		G	bildl.	SALT	74
grötätandet	S	AVL.SMS	S	-ande	G		PLIS	54
gyllenhovarna	S	SMS	A		G	i st f adj.attr+sub	MIO	32
gyllenmanen	S	SMS	A		G	i st f adj.attr+sub	MIO	32
gyttjestänkt	A	SMS	S		G		SALT	221
handlarfrun	S	SMS	S		G	Handlar- vanligare	RASM	28
handlarparet	S	SMS	S		G	som efterled; handels-	RASM	31
hatkedjor	S	SMS	S		G	kompl - bildl	MIO	124

Ord	Ordklass	Ordbildningssätt	FL/bas	Affix	G/OG	Kommentar	Bok	Sida
helvetesfall	S	SMS	S		G	polysemi	LEJON	166
helvetesnatten	S	SMS	S		G		LEJON	183
hibiskusbast	S	SMS	S		G		PLIS	86
hibiskusrepet	S	SMS	S		G		PLIS	95
hop-bak	adv	SMS	S		G	polysemi - kontext	RONJA	198
hungerstigar	S	SMS	S		G	kompl – bildl	MIO	84
hungertorn	S	SMS	S		G	kompl – bildl	MIO	147
hungerögon	S	SMS	S		G	kompl.	RONJA	99
hämndetjut	S	SMS	S		G		BLOM	100
häxskogar	S	SMS	S		G		MADI	128
häxväg	S	SMS	S		G		MADI	128
höjdsrottning	S	SMS	S		G		PLIS	88
Idas-grav-smörgåsar	S	SMS	S		OG	Kontext	RASM	76
inmyllrande (kom ..)	A	AVL	V	in-, -ande		verb.part	RONJA	49
inputtrande (kom ..)	A	AVL	V	in-, -ande		verb.part	KARL	120
isskog	S	SMS	S		G	kompl.	RONJA	70
jordstjärnan	S	SMS	S			polysemi	LEJON	43
ju illare	A					omskr - fel komp	KARL	94
jubeldrulle	S	AVL	S	jubel-	G	Invektiv	RASM	149
jubelskrik	S	AVL	S	jubel-	G		RONJA	104
jubelskrän	S	AVL	S	jubel-	G		PLIS	59
jubelsprång	S	AVL	S	jubel-	G		RONJA	8
jubeltjut	S	AVL	S	jubel-	G		LEJON	101
junidimma	S	SMS	S		G		SALT	82
kaffedockservis	S					Omskr	BBYN	69
kaffedrickningsstunden	S	SMS	S		G		KARL	34
Kalleaktigt	A	AVL	eg	-aktigt			BLOM	179
karamellavdelningen	S	SMS	S		G		RASM	25
karamellätning	S	SMS	S		G		PLGO	24
Karlsson-fantasier	S	SMS	eg		G		KARL	33
klippspetsar	S	SMS	S		G		MIO	99
klockvett	S	SMS	S		OG	jmfr folkvett –kompl.	PL	84
knektstruntar	S	SMS	S		G	Invektiv	RONJA	228
knäckkoket	S	SMS	S		G		MADI	120
knäckätare	S	AVL.SMS	S	-are	G		RASM	71
kolifink	S	-			OG	nonsensord	BBYN	33
kommunaleriet	S					omskr -tal	RASM	218
kontinentalvägen	S	SMS	A		G		BLOM	172
korderojkostym	S	SMS	S		G	ej vanligt nu	PLIS	68
koriga	A	AVL	S	-ig		jmfr tjurig - kontext	PL	63
korvskåpet	S	SMS	S		G		EMIL	84
korvsmula	S	SMS	S		G		MADI	171
krocketilerna	S					omskr - tal	MADI	21
krumelurpiller	S	SMS	S		OG	påhitt – kompl.	PLIS	119
krustott	S	SMS	S		G		RASM	217
kråkhoppningen	S	SMS	S		G	jmfr hoppa kråka	PLIS	12
kråkrax	S	SMS	S		G		SALT	105
kuckelimuck-medicin	S	SMS			OG	nonsensord	KARL	64
kumminalskatt	S					omskr - tal	PLIS	118
kurreduttbarna	S	SMS				nonsensord	PLGO	123

Ord	Ordklass	Ordbildningssätt	FL/bas	Affix	G/OG	Kommentar	Bok	Sida
kurredutter	S	-				nonsensord	PLGO	102
kurreduttnegrerna	S	SMS				nonsensord	PLGO	101
kurreduttprinsessa	S	SMS				nonsensord	PLGO	105
kurrekurreduttbarnen	S	SMS				nonsensord	PLIS	72
kurrekurredutterna	S	SMS				nonsensord	PLIS	68
kurrekurreduttiska	S	-				nonsensord	PLIS	76
kurrekurreduttkvinnorna	S	SMS				nonsensord	PLIS	77
Kurrekurreduttön	S	SMS				nonsensord	PLGO	101
kvarnhjulshatt	S	SMS	S		G	bildl	PLGO	58
kvillra (sig bakom örat)	V					omskr - ambiguitet	PL	77
köttbullemakare	S	SMS	S		G		KARL	29
köttbullskorgen	S	SMS	S		G		BRÅK	117
lastgamlaste	A					omskr – fel komp	SALT	313
Lejonbrudssmörgåsarna	S	SMS	S		OG	kontext	RASM	76
Lejonhjärtagriller	S	SMS	eg		OG	kontext	LEJON	154
lingonbaljan	S	SMS	S		G		EMIL	58
ljug- och visafton	S	SMS	V/S		G		PLGO	107
lortjänta	S	SMS	S		G	invektiv	MADI	79
lortkåken	S	SMS	S		G		SALT	323
Lovisbröd	S	SMS	eg		G	kontext	RONJA	211
lusehund	S	SMS	S		OG	egentligen invektiv	SALT	178
lymmelprat	S	SMS	S		G		RONJA	35
lätspengar	S					omskr	BBYN	62
längdspottning	S	SMS	S		G		PLIS	88
magkurret	S	SMS	S		G		SALT	103
matapa	S	SMS	S		OG	invektiv - kontext	RASM	23
Mattisätten	S	SMS	eg		G		RONJA	12
medusin	S					omskr - tal	PLGO	27
Melkersonbarnen	S	SMS	eg		G		SALT	29
morgonrökarna	S	SMS	S		G	polysemi	LEJON	34
mormorigare	A	AVL	S	-ig			KARL	134
mosisar	S	AVL	eg	-is		kontext	SALT	291
murväktarna	S	SMS	S		G		LEJON	106
månskenskogen	S	SMS	S		G	kompl.	MIO	74
Mästerdetektiv	S	SMS	S		G	epitet	BLOM	titel
Nangijala	eg	-				påhitt	LEJON	4
Nangilima	eg	-				påhitt	LEJON	57
negerkungskläder	S	SMS	S		G		PLGO	105
negerslavboken	S	SMS	S		G	polysemi	RASM	11
nuffreriet	S	AVL	S	-eri		av nuffra	PL	83
onixdag	S					omskr - tal	BRÅK	106
osynlighetsmantel	S	SMS	S		G		MIO	154
pannkaksstället	S	SMS	S		G		EMIL	23
paradisluffare	S	SMS	S		G	kompl.	RASM	57
paradisäng	S	SMS	S		G		SALT	317
parasolldamen	S	SMS	S		G		RASM	28

Ord	Ordklass	Ordbildningssätt	FL/bas	Affix	G/OG	Kommentar	Bok	Sida
pellejösnummer	S	SMS	S		G		BLOM	39
pigmaran	S	SMS	S		OG	invektiv	RASM	120
pilutta dej	?	-				regionalt uttryck	MADI	80
pintjockt	A	SMS	adv		G		RONJA	34
pipsvängen (far åt...)	S	SMS	S		OG	kraftuttryck	RONJA	25
piskeri	S	AVL	V	-eri			PLGO	51
pluttifikation	S					omskr – FL plutti-	PL	36
pluttifikationstabell	S					omskr – FL plutti-	PL	31
plättilöven	S	SMS	S		G	kompl.	BRÅK	89
prins snack	S	SMS	S		G	kompl. - slang	SALT	248
raret	S					omskr	KARL	52
reseft	S					omskr - tal	BRÅK	25
riddarkläder	S	SMS	S		G		LEJON	32
rimfrostgrenar	S	SMS	S		G		MADI	127
rimfrosträden	S	SMS	S		G		MADI	126
rosengårdsmästare	S	SMS	S		G		MIO	23
rumpnissarnas	S	SMS	S		OG	påhitt	RONJA	56
russinskrynkclare	S	SMS	S		OG	kompl	BLOM	6
rånarskor	S	SMS	S		G	polysemi	RASM	116
rävben	S					omskr - tal	MADI	90
räckrackarn	S	SMS	S		G		SALT	200
rövardanser	S	SMS	S		G		RONJA	84
rövardotter	S	SMS	S		G		RONJA	8
rövarhjärta	S	SMS	S		G		RONJA	9
rövarnävar	S	SMS	S		G		RONJA	15
rövarsprång	S	SMS	S		G		RONJA	223
rövarungen	S	SMS	S		G		RONJA	8
rövarvisor	S	SMS	S		G		RONJA	16
saftkaraffin	S					omskr	BBYN	69
saftkobbelt	S	SMS	S		G	gammalt ord	BLOM	31
sagomantel	S	SMS	S		G	polysemi - kontext	MIO	157
sagoväv	S	SMS	S		G	polysemi -kontext	MIO	79
sagovävsfodret	S	SMS	S		G	kontext	MIO	153
sakletare	S	AVL.SMS	S		G	lexikaliserat – påhitt	PL	19
sammethund	S	SMS	S		G		KARL	139
Sandöbyken	S	SMS	eg		G	Invektiv	RASM	106
sjuttig	A	AVL	ro	-ig		Kontext	PL	83
sjönödsskrik	S	SMS	S		G		SALT	144
sjöolycka	S					omskr -poly – kontext	SALT	82
skitvitaminer	S	AVL	S	skit-			SALT	266
skjutningskonsten	S					omskr - jmfr skjutar-	PLGO	62
skrivningskonsten	S					omskr – jmfr skrivar-	PLGO	95
skruttfågel	S	SMS	S		G	förstärkande förled	PLGO	47
skruttfångelse	S	SMS	S		G	förstärkande förled	BRÅK	112
skruttruinen	S	SMS	S		G	förstärkande förled	BLOM	157
skräphandlare	S	SMS	S		G		RASM	19
skumtrollens	S	SMS	A		G	påhitt – polysemi	RONJA	56
slarvlisa	S					omskr	BBYN	25
smultrongläntor	S	SMS	S		G		RONJA	184
snabbstädare	S	SMS	A		G		KARL	24

Ord	Ordklass	Ordbildningssätt	FL/bas	Affix	G/OG	Kommentar	Bok	Sida
snurreruntanordningen	S	SMS	V		G	påhitt	PLGO	63
snurrerunt-trillebult-ingenjör	S	SMS	V		OG	flerledad sms – påhitt	BBYN	12
soldatskocken	S	SMS	S		G		EMIL	98
sommarbakerska	S	SMS	S		OG	poly, kontext, kompl.	RONJA	198
sommargästfamilj	S	SMS	S		G		SALT	6
sommarkluns	S	SMS	S		G	poly, kontext, kompl	RONJA	198
sommarrus	S	SMS	S		G	kompl.	RONJA	197
specialvidring	S	AVL.SMS	S	-ing	G		SALT	15
spickelant	S					omskr - tal	PLIS	16
spjutmän	S	SMS	S		G		LEJON	188
Spunk	S	ENKLA				nonsens - påhitt	PLIS	27
spunkaktigt	A	AVL	S	-aktig	OG	nonsens	PLIS	37
spökgubben	S	SMS	S		G		MADI	98
spökhästar	S	SMS	S		G		LEJON	147
spökkostym	S	SMS	S		G	polysemi	KARL	106
spökpengar	S	SMS	S		G	polysemi - kontext	MADI	115
spökpyttipanna	S	SMS	S		G	polysemi – kompl.	RASM	128
spökskolan	S	SMS	S		G	polysemi	KARL	107
spöktiden	S	SMS	S		G	jmfr spöktimmen	MADI	98
startfart	S	SMS	S		G		KARL	20
storgrottan	S	SMS	A		G		PLIS	82
storvittran	S	SMS	A		G		RONJA	186
Stur	A					omskr -tal	PLIS	119
styggfoten	S	SMS	A		G	i st f adj.attr+sub.	RONJA	73
stålrösten	S	SMS	S		G	här epitet	BLOM	77
surkus	S					omskr - tal	PL	71
svartögona	S	SMS	A		G	i st f adj.attr+sub	RONJA	93
sälaffärer	S	SMS	S		G	kompl.	SALT	253
Söderhavstrippen	S	SMS	eg		G		PLIS	110
söndagsskolepiltar	S	SMS	S		G		RASM	180
söndagsägg	S	SMS	S		G		RASM	9
takexpeditioner	S	SMS	S		G	kontext – kompl.	SALT	224
takpromenader	S	SMS	S		G	kompl.	KARL	41
teminstingens	adv					omskr - tal	PLGO	94
Tengilsman	S	SMS	eg		G		LEJON	84
Tengilsmän	S	SMS	eg		G		LEJON	83
Tengilsoldater	S	SMS	eg		G		LEJON	167
Teodoratankar	S	SMS	eg		G		SALT	50
tjangtila	A					omskr - tal	BLOM	113
tjorv	S	ENKLA	V			av tjorva	SALT	55
tjyvahundar	S	SMS	S	-a-	G	invektiv	RONJA	45
trollerigubbe	S	SMS	S		G		KARL	125
trollerimakare	S	SMS	S		G		KARL	121
tronandet	S					omskr – av trona	PLIS	74
tråkade ner	V					omskr – fel prep.	PL	101
träbössa	S	SMS	S		G		EMIL	85
tuppmålare	S	SMS	S		G	polysemi	KARL	24
tuta (den över huvudet)	V					omskr - polysemi	PL	22
tårtätare	S	AVL.SMS	S	-are	G		KARL	150

Ord	Ordklass	Ordbildningssätt	FL/bas	Affix	G/OG	Kommentar	Bok	Sida
urtidsgrått	A	SMS	S		G	ex i Östergren		
vansinnespåhitt	S	SMS	S		G		SALT	50
vardagsungar	S	SMS	S		G	polysemi	SALT	108
vardagsvackert	A	SMS	S		G		SALT	325
vidring	S	AVL	A	-ing			SALT	15
vidunderleken	S	SMS	S		G	polysemi	PLGO	47
vidundersblodet	S	SMS	S		G		LEJON	219
vidundersdag	S	SMS	S		G	polysemi	RASM	13
vildbaggarna	S	SMS	A		G		RONJA	102
vilddjursmöten	S	SMS	S		G		RONJA	218
vildhästliv	S	SMS	S		G		RONJA	173
vildtoring	S	AVL.SMS	A	-ing	G	av tora (V)	RONJA	29
vildvittor	S	SMS	A		G		RONJA	7
vinterhäxor	S	SMS	S		G		MADI	128
vinterlukten	S	SMS	S		G		RONJA	101
vinterskogen	S	SMS	S		G		RONJA	206
vintertankar	S	SMS	S		G	kompl.	RONJA	197
vittrekonster	S	SMS	S		G		RONJA	99
vittrenattsbarn	S	SMS	S		G	kompl. - kontext	RONJA	29
våningstjuvar	S	SMS	S		G		KARL	108
vårskrik	S	SMS	S		G	kompl.	RONJA	106
vårvinterskogen	S	SMS	S		G		RONJA	104
åsknattsbarn	S	SMS	S		G	kontext - kompl	RONJA	29
åskvädersbarn	S	SMS	S		G	kontext – kompl.	RONJA	7
åtteminstonde	adv					omskr - tal	SALT	58
äggköpare	S	SMS	S		G		MADI	129
ägglöpningen	S	SMS	S		G	Polysemi	SALT	110
ärkemicklar	S	AVL	S	ärke-	OG	Invektiv	RONJA	45
ölpauser	S	SMS	S		G		SALT	114
önskesten	S	SMS	V		G		SALT	81
överbevakare	S	SMS	prep		G		LEJON	94

Förkortningar

A= adjektiv

adv = adverb

AVL = avledning

AVL.SMS = avledd sammansättning

BBYN = *Alla vi barn i Bullerbyn* (1947)

bildl. = bildligt

BLOM = *Mästerdetektiven Blomkvist* (1946)

BRÅK = *Barnen på Bråkmakargatan* (1958)

dial = dialektalt

eg = egennamn

EMIL = *Emil i Lönneberga* (1963)

ex i Östergren = medtaget som exempel i Östergren *Nusvensk ordbok*

fel komp = felaktig komparationsform

FL = förled

G = genomskinlig betydelse, anges endast vid SMS och AVL.SMS

i st f adj.attr+sub = i stället för adjektivattribut och substantiv

jmfr = jämför

KARL = *Lillebror och Karlsson på taket* (1955)

kompl. = komplikationskomposita = ovanlig kombination av för- och efterled

kontext = kontextberoende

kopul = kopulativ

LEJON = *Bröderna Lejonhjärta* (1973)

MADI = *Madicken* (1960)

MIO = *Mio, min Mio* (1954)

nonsensord = påhittat ord utan egentlig betydelse

OG = ogenomskinlig betydelse, anges endast vid SMS och AVL.SMS

omskr = omskrivning av befintligt ord

PL = *Pippi Långstrump* (1945)

PLGO = *Pippi Långstrump går ombord* (1946)

PLIS = *Pippi Långstrump i Söderhavet* (1948)

poly, polysemi = flertydighet

prep. = preposition

påhitt = påhittat ord

RASM = *Rasmus på luffen* (1956)

ro = räkneord

RONJA = *Ronja Rövardotter* (1981)

S = substantiv

SALT = *Vi på Saltkråkan* (1964)

SMS = sammansättning

syftn. = syftningsfel

tal = talspråklig form, i denna uppsats oftast av barn

V = verb

verb.part = verbpartikel

Bilaga 2 Översikt över inventerade ord i resp. bok

Tabell 2 Översikt över inventerade nybildningar och omskrivningar i varje bok med sidhänvisningar till respektive bok

<u>Alla vi barn i Bullerbyn</u>		jubeltjut	101	raret	52
Nybildning		Lejonhjärtagriller	154	sammetshund	139
björkgirlang	26	morgonrökarna	34	snabbstädare	24
kolifink	33	murväktarna	106	spökkostym	106
snurrerunt-trillebult- ingenjör	12	Nangijala	4	spökskolan	107
Omskrivning		Nangilima	57	startfart	20
kaffedockservis	69	riddarkläder	32	takpromenader	41
låtspengar	62	spjutmän	188	trollerigubbe	125
saftkaraffin	69	spökhästar	147	trollerimakare	121
slarvlisa	25	Tengilsman	84	tuppmålare	24
		Tengilsmän	83	tårtätare	150
		Tengilsoldater	166	våningstjuvar	108
		vidundersblodet	219	Omskrivning	
		överbevakare	94	fenominalt	98
				ju illare	94
<u>Barnen på Bråkmakarg</u>		<u>Emil i Lönneberga</u>			
Nybildning		Nybildning		<u>Madicken</u>	
biluslingen	57	grisastället	23	Nybildning	
Bråkmakargatan	12	korvskåpet	84	aptitväder	130
grisbjörn	58	lingonbaljan	58	Avgrundshålet	20
köttbullskorgen	117	pannkaksstället	23	gråtskrik	174
plättlöven	89	soldatskocken	98	häxskogar	128
skruttfångelse		träbössa	85	häxväg	128
112				knäckkoket	120
Omskrivning		<u>Lillebror och Karlsson på taket</u>		korvsmula	171
bärde sig [bar sig]	47	Nybildning		lortjänta	76
onixdag [otursdag]	106	byggmakare	30	pilutta dej	80
reseft [recept]	25	filura (ut)	42	rimfrostgrenar	127
		filurare	42	rimfrostträden	126
		filureri	74	spökgubben	98
<u>Bröderna Lejonhjärta</u>		filurhunden	124	spökpengar	115
Nybildning		fredspredikan	50	spöktiden	98
avgrundsrike	174	inputtrande	120	vinterhäxor	128
bortitok	101	kaffedrickningsstunden	34	äggköpare	129
drakägg	174	Karlsson-fantasier	33	Omskrivning	
duvdrottningen	44	kuckelimuck-medicin	64	apselut	20
dödseld	218	köttbullemakare	29	kroketilerna	20
frihetsstormen	201	mormorigare	134		
helvetesfall	166				
helvetesnatten	183				
Jordstjärnan	43				

rävben [revben]	90
<u>Mio, min Mio</u>	
Nybildning	
bryggerigubben	33
bryggeriskjutsen	33
drömtyg	79
fågeldräkt	145
gyllenhovarna	32
gyllenmanen	32
hatkedjor	124
hungerstigar	84
hungertorn	147
klippspetsar	99
månskensskogen	74
osynlighetsmantel	154
rosengårdsmästare	23
sagomantel	157
sagoväv	79
sagovävsfodret	153

Mästerdetektiven
Blomkvist

Nybildning

adelstjej	60
bagerivinden	128
bulldesperados	54
detektivöga	6
hämndetjut	100
Kalleaktigt	179
kontinentalvägen	172
Mästerdetektiv	titel
pellejönsnummer	39
russinskrynkclare	6
saftkobbel	31
skruttruinen	157
stälrösten	77

Omskrivning

tjangtila [gentila]	113
---------------------	-----

Pippi Långstrump

Nybildning

dumtjuren	68
-----------	----

fegingar	24
klockvett	84
koriga	63
nuffrieriet	83
sakletare	19
sjuttig	83

Omskrivning

kvillra sig bakom örat	77
pluttifikation	36
pluttifikationstabell	31
surkus [cirkus]	71
tråkade ner	101
tuta (den över huvudet)	22

Pippi Långstrump går
ombord

Nybildning

avskedstrudelutt	122
godsmörjan	24
karamellätning	24
kurreduttbarna	123
kurredutter	101
kurreduttnegrerna	101
kurreduttprinsessa	105
Kurrekurreduttön	101
kvarnhjulshatt	58
ljug- och visafton	107
negerkungskläder	105
piskeri	51
skruttfågel	47
snurreruntanordningen	63
vidunderleken	47

Omskrivning

aputte karen	28
medusin	27
skjutningskonsten	62
skrivningskonsten	95
teminstingens	94

Pippi Långstrump i
Söderhavet

Nybildning

brödfruktmos	86
grötätandet	54

hibiskusbast	86
hibiskusrepet	95
höjdspottning	88
jubelskrän	59
korderojkostym	68
krumelurpiller	119
kråkhoppningen	12
kurrekurreduttbarnen	72
kurrekurredutterna	68
kurrekurreduttiska	76
kurrekurredutt- kvinnorna	77
längdspottning	88
spunk	27
spunkaktigt	37
storgrottan	82
Söderhavstrippen	110

Omskrivning

få [alman.] ruckad	115
kumminalskatt	118
spickelant	16
stur [stor]	119
tronandet	74

Rasmus på luffen

Nybildning

barfotospark	98
barnhemspojkar	7
barnhemsskjortan	7
barnhemsungerösten	6
blankskinnskanten	102
drömkatter	160
famnvedsklossarna	65
fattiggrått	122
förjordat	89
handlarfru	28
handlarparet	31
Idas-grav-smörgåsar	76
jubeldrulle	149
karamellavdelningen	25
knäckätare	71
krustott	217
Lejonbrudssmörgåsar	7
6	
matapa	23
negerslavboken	11

paradisluffare	57
parasolldamen	28
pigmaran	120
rånarskor	116
Sandöbyken	106
skräphandlare	19
spökpyttipanna	128
söndagsskolepiltar	180
söndagsägg	9
urtidsgrått	122
vidundersdag	13

Omskrivning

attemobil	34
farbrora	54
kommunaleriet	
218	

Ronja Rövardotter

Nybildning

barndomslugnet	195
Borkalymlar	39
Borkarövare	17
Borkaätten	12
dasskammare	14
etterförjordade	39
fattigrövare	95
flöjet	71
frysnatt	164
fäflugetankar	155
fölskinnskolt	49
grymvittror	7
grådvärgar	12
Grådvärgskogen	23
hop-bak	198
hungerögon	99
inmyllrande	49
isskog	70
jubelskrik	104
jubelsprång	8
knektstruntar	228
Lovisbröd	211
lymmelprat	35
Mattisätten	12
pintjockt	34
pipsvängen (far åt)	25
rumpnissarnas	56
rövardanser	84

rövardotter	8
rövarhjärta	9
rövarnävar	15
rövarsprång	223
rövarungen	8
rövarvisor	16
skumtrollens	56
smultronglänator	184
sommarbakerska	198
sommarkluns	198
sommarrus	197
storvittran	186
styggfoten	73
svartögona	93
tjyvahundar	45
vildbaggarna	102
vilddjursmöten	218
vildhästliv	173
vildtoring	29
vildvittror	7
vinterlukten	101
vinterskogen	206
vintertankar	197
vittrekonster	99
vittrenattsbarn	29
vårskrik	106
vårvinterskogen	104
åsknattsbarn	29
åskvädersbarn	7
ärkemicklar	45

Omskrivning

barnbytet	133
-----------	-----

Vi på Saltkråkan

Nybildning

abborrgröta	145
abborrstuvare	140
badkobbe	125
banditungarna	115
barnatrygga	46
bekymmerrynkan	25
böcklingkalas	147
ensambarnets	188
Fredrikatankar	50
Grankvistamazonerna	103
Grankvistflickorna	51

gräddtårteansikte	74
gyttjestänkt	221
junidimma	82
kråkrax	105
lortkåken	323
lusehund	178
magkurret	103
Melkersonbarnen	29
mosisar	291
paradisäng	317
pringssnack	248
rävrackarn	200
sjönödsskrik	144
skitvitaminer	266
sommargästfamilj	6
specialvidring	15
sälaffärer	253
takexpeditioner	224
Teodoratankar	50
tjorv	55
vansinnespåhitt	50
vardagsungar	108
vardagsvackert	325
vidring	15
ägglöpningen	110
ölpauer	114
önskesten	81

Omskrivning

blidde så [blev]	108
bongalo [bungalow]	323
brudgumse [brudgum]	240
fullprickad (med öar)	83
gridilina [gredilina]	116
lastgamlaste	313
sjöolycka	82
ätteminstonde	58